

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Juliaus Pročchio

V kurso, civilinės ir verslo teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

Įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis

Vadovas: doc. dr. Laurynas Didžiulis

Recenzentas: lekt. dr. Tomas Kontautas

Vilnius,

2021

TURINYS

ĮVADAS	4
1. Bendrieji draudimo sutarčių aspektai, svarbūs įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarčiai	7
2. Įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties draudėjai ir apdraustieji	8
2.1. Draudėjas įmonių vadovų civilinės atsakomybės sutartyje.....	9
2.2. Apdraustasis įmonių vadovų civilinės atsakomybės sutartyje.....	11
3. <i>Uberrimae fidei</i> principas sudarant įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutartį	15
4. Įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties suteikiama apsauga	18
4.1. Draudžiamieji įvykiai.....	19
4.1.1. Nuostolių patirtų dėl reikalavimo atlyginimas.....	20
4.1.2. Gynybos išlaidų atlyginimas.....	22
4.1.3. Reikalavimo sąvokos svarba.....	25
4.2. Nedraudžiamieji įvykiai.....	28
4.3. Apdraustojo prieš apdraustą išlyga.....	33
5. Vadovaujančių asmenų atsakomybei aktualūs aspektai	36
5.1. Atsakomybė tarp įmonės ir jos vadovų.....	38
5.1.1. Fiduciarinės pareigos.....	39
5.1.2. Įstatymų numatytos konkrečios vadovaujančių asmenų pareigos.....	41
5.1.3. Verslo sprendimo priėmimo taisyklė.....	43
5.1.4. Vadovo kaltės forma.....	44
5.2. Atsakomybė kylanti iš darbo santykių.....	46
5.3. Administracinė vadovų atsakomybė.....	47

6. Moralinė įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo rizika ir jos mažinimas.....	48
IŠVADOS.....	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	54
SANTRAUKA.....	57
SUMMARY.....	58

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis, nors ir nėra nauja, įgavo naują pagreitį tiek Europos Sąjungos šalyse, tiek Lietuvos Respublikoje. Taip atsitiko dėl to, jog plečiant įmonių teisės doktriną bei praktiką, tapo akivaizdu, kad įmonės vadovas turi atsižvelgti ne vien į įmonės interesus, tačiau ir į visos visuomenės interesus, *inter alia* aplinkosaugą ir kitus moralinius aspektus. Atsižvelgus į tokį vyraujančią teisinį klimatą, įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimas atrodo lyg paskutinė viltis, kuri leidžia įmonės vadovams veikti daug laisviau ir prisiimti rizikas, kurių be šio draudimo vadovai negalėtų prisiimti. Globaliniai reiškiniai, kaip pavyzdžiui 2008-2009 metų globalinė ekonominė krizė bei šiuo metu vykstanti COVID-19 pandemija, privedė prie didžiulio kiekio reikalavimų įmonių vadovams daugelyje jurisdikcijų, dėl ko šio tipo draudimo sutartis ne tik išpopuliarėjo, tačiau kartu ir ištobulėjo. Todėl nenuostabu, jog būtent ši draudimo rūšis yra viena greičiausiai plintančių draudimo rūšių visoje Europoje, o būtent tai ir atspindi šios temos nagrinėjimo aktualumą.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas yra tinkamai atskleisti įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutarties prigimtį, išanalizuoti bei įvertinti esmines problemas kylančias tiek sudarant, tiek vykdant šio tipo draudimo sutartis

Darbo uždaviniai. Magistro darbo tikslui įgyvendinti, privalu išspręsti šiuos uždavinius: (1) atskleisti ir išanalizuoti įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties šalių sampratą, o tiksliau draudėjo ir apdraustojo sąvokas, kartu pasiūlant probleminių klausimų sprendimo būdus (2) išskirti ir įvertinti didžiausio pasitikėjimo principo taikymą tokio tipo draudimo sutartims ir nustatyti šio principo taikymo ribas (3) išskirti ir įvertinti konkrečius atvejus, kuomet ši draudimo sutartis apsaugo įmonės vadovus arba, kaip tik, atvejus, kuomet tam tikri įvykiai yra pripažįstami nedraudžiamaisiais (4) išskirti ir įvertinti svarbiausius vadovaujančių asmenų atsakomybės aspektus, tarp jų neteisėtus veiksmus bei kaltės formą (5) nurodyti moralinės rizikos problemas kylančias iš šios draudimo sutarties ir pasiūlyti atitinkamus sprendimo būdus.

Darbo objektas. Šio magistrinio darbo objektas yra įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties sąvoka ir tam tikros iš šios sutarties kylančios problemos. Dėl to, magistrinis darbas yra suskirstytas į penkias struktūrines dalis.

Pirma, išaiškinamos svarbiausių šios sutarties šalių sąvokos - tai yra draudėjo ir apdraustojo sąvokos. Atitinkamai išanalizuojamos galimos šių subjektų nustatymo problemos ir parenkami tam tikri būdai kaip šios šalys turėtų būti traktuojamos.

Antra, analizuojama problematika susijusi su didžiausio pasitikėjimo principu, lyginamaisiais aspektais yra prieinama prie išvadų dėl šio principo taikymo įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse.

Trečias dalykas yra įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo draudžiamieji ir nedraudžiamieji įvykiai. Išvardinant dažniausiai pasitaikančias draudimo sutarties sąlygas, kartu yra aptariami problematiniai aspektai.

Ketvirtoje ir penktoje dalyse yra aptariami vadovų atsakomybės klausimai, svarbus šios draudimo sutarties vykdymui bei moralinės rizikos kylančios iš šios draudimo sutarties, tuo pačiu pateikiant probleminių aspektų sprendimo metodus.

Tyrimo metodai. Magistrinio darbo tyrimui yra pasitelkiama lingvistinis tyrimo metodas, lyginamasis, lyginant atskirų jurisdikcijų doktrina, taisykles bei teisės aktus, taip pat teorinės analizės bei sisteminiai metodai, teismų praktikos analizės metodas ir galiausiai apibendrinimo metodas.

Darbo originalumas. Įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimas nėra plačiai paplitęs Lietuvos Respublikoje, dėl ko nėra ir išvystytos nacionalinės doktrinos šia tema. Tuo labiau ir teismų praktika šiuo klausimu nėra labai išvystyta. Tačiau kitose šalyse, kadangi ši draudimo sutartis yra pakankamai paplitusi ir naudojama, galima surasti pakankamai daug doktrininių bei praktinių šaltinių.

Svarbiausi šaltiniai. Kaip ir minėta, kadangi šia tema nėra daug lietuviškų šaltinių, vieni svarbiausių šaltinių bus knygos, kurios išsamiai aprašo įmonės civilinės atsakomybės draudimo aspektus. Tarp tokių šaltinių yra Ian Youngman "Directors' and officers' liability insurance Second edition A guide to international practice" bei Adolfo Paolini, Deepak

Nambisan "Directors' and officers' liability insurance. Taip pat bus naudojami moksliniai straipsniai šia tema, tokių autorių, kaip Robert Merkin ir Wim Weterings.

Be doktrinių šaltinių, taip pat bus pasitelkiami Lietuvos Respublikos įstatymai, susiję su vadovų civiline atsakomybe bei draudimo bendrovių viešai skelbiamos įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarčių taisyklės.

1. Bendrieji draudimo sutarčių aspektai, svarbūs įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarčiai

Aiškinant pačią įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties sąvoką ir paskirtį, visų pirma turi būti apžvelgtas Lietuvos Respublikos įstatyminis reglamentavimas, pritaikytas draudimo sutartims bei doktrininiai civilinės atsakomybės sutartims svarbūs klausimai. Plačiausias bet kurios draudimo sutarties apibrėžimas yra numatytas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.987 straipsnyje : “*Draudimo sutartimi viena šalis (draudikas) įsipareigoja už sutartyje nustatytą draudimo įmoką (premiją) sumokėti kitai šaliai (draudėjui) arba trečiajam asmeniui, kurio naudai sudaryta sutartis, įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytą draudimo išmoką, apskaičiuotą įstatyme ar draudimo sutartyje nustatyta tvarka, jeigu įvyksta įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytas draudiminis įvykis.*”¹ Suskirsčius šį apibrėžimą į atskiras draudimo sutarties dalis, matome, jog svarbiausi draudimo sutarties elementai yra draudėjas, apdraustasis bei draudimo sutarties objektas, draudžiamieji įvykiai, kuriems įvykus draudikas privalo išmokėti sutartyje nustatytą draudimo išmoką, be kita ko, ir nedraudžiamieji įvykiai, kurie iš esmės suteikia draudimo sutarčiai savo rizikos apsaugos apimtį. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo trečiasis skyrius *expressis verbis* aiškindamas civilinės atsakomybės draudimo ypatumus taipogi mini šiuos draudimo sutarties elementus. Jeigu pažvelgsime į doktrinius būtent įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutarties apibrėžimus, pamatysime, jog jie dažniausiai taip pat yra koncentruoti į šiuos elementus, kaip apdraustojo ir draudėjo sąvoka bei atitinkamus draudžiamuosius ir nedraudžiamuosius įvykius, kurie yra šios draudimo sutarties pamatas.

Pati įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis papuola po civilinės atsakomybės draudimo sutarčių kvalifikacija – draudėjas sudarydamas tokio tipo draudimo sutartį, siekia, jog apdraustasis išvengtų nuostolių, kuriuos jis patirtų, jei būtų pripažinta, jog jo veiksmai yra neteisėti ir jie sukėlė atitinkamą žalą². Draudžiamasis įvykis, kaip toks, šio tipo draudimo sutartyse yra konstatuojamas, kuomet apdraustajam asmeniui yra nustatomos visos civilinės atsakomybės sąlygos³. Todėl šiame darbe taip pat bus plačiau atsižvelgta į kai kurias civilinės atsakomybės sąlygas bei neteisėtus veiksmus, kurie sukelia atitinkamą žalą.

¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 6.987 straipsnis, *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-226

² KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Monografija. Vilnius: Justitia, 2007, p. 186.

³ *Ibid.*, p. 186.

Atitinkamai, šiame darbe bus koncentruojamasi į šiuos minėtus draudimo sutarties elementus. Pirma, į draudimo sutarties šalis ir jų pobūdį, antra aktualius draudimo teisės principus, taikytinus ir šiai draudimo sutarčiai. Tuomet bus svarbu aptarti įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties draudžiamuosius ir nedraudžiamuosius įvykius bei vadovų atsakomybės institutą, taip išgryninant draudimo objektą. Galiausiai bus atsižvelgta į specifines moralines rizikas, su kuriomis susiduria beveik kiekviena draudimo sutartis.

2. Įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties draudėjai ir apdraustieji

Įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis *per se* jau vien iš savo pavadinimo suponuoja, kad vienas svarbiausių šios draudimo sutarties elementų yra sutarties šalys - todėl svarbu atsakyti į klausimą, kas yra draudėjas ir kas yra apdraustasis šia draudimo sutartimi. Kaip žinia, draudėjas gali apdrausti ne tik savo, tačiau ir kito asmens turtinius interesus⁴. Būtent asmuo, kurio interesai yra apdrausti ir yra vadinamas apdraustuoju, jis ir gauna realią naudą iš draudimo sutarties. Tačiau tokiu atveju kyla klausimas, kur yra draudėjo interesas ir kodėl įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis išvis yra sudaroma. Šioje vietoje privalu paminėti, kad nors šios draudimo sutarties pavadinimas ir yra įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimas, kaip bus išaiškinta kitoje šio darbo dalyje, ši draudimo sutartis tuo pačiu gina ir įmonės interesus, kiek tai susiję su reikalavimais pateiktais apdraustiesiems asmenims ar tam tikrais reikalavimais dėl vertybinių popierių. Nepriklausomai nuo to, šioje darbo dalyje svarbu nustatyti tikslų draudėjo ir apdraustojo specifinį aprašymą būtent įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyje, tam kad būtų galima suprasti, kam ši sutartis yra skirta.

---

⁴ *Ibid.*, p. 58.

2.1. Draudėjas įmonių draudimo civilinės atsakomybės draudimo sutartyje

Pagal šią draudimo sutartį įmonė yra draudėjas, kuris iš esmės sudaro šią draudimo sutartį vadovaujančių asmenų naudai – galima teigti, kad įmonė veikia kaip jos vadovaujančių asmenų agentas ar atstovas. Tačiau kartu su įmone, kuri laikoma draudėju, į draudimo sutartį gali būti įtraukta ir tam tikri įmonių junginiai – tai yra patronuojančios įmonės dukterinės įmonės. Todėl šio tipo draudimo sutartyse yra sutinkamas dar vienas svarbus aspektas – apdraustos įmonės, kurios priklauso nuo pačio draudėjo. Atitinkamai, pagal šią draudimo sutartį, yra apdraudžiami ne vien patronuojančios įmonės vadovaujantys asmenys, tačiau ir dukterinių įmonių vadovai. Dukterine įmone, pagal įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį dažniausiai pripažįstamas bet koks juridinis asmuo, kurio daugiau kaip 50 procentų valdo ar kontroliuoja kita apdrausta įmonė⁵, tačiau peržvelgiant Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymą kyla keletas svarbių klausimų. Šio įstatymo 5 straipsnyje yra nurodytos balsų daugumos turėjimo ir galėjimo daryti lemiamą įtaką sąvokos - tai iš esmės suponuoja, jog bendrovės turi sieti specifinis ekonominis arba teisinis ryšys⁶. Teigtina, kad patronuojančios ir dukterinės bendrovės ryšys ir yra grindžiamas minėtais aspektais, taikant ekonominį kriterijų manytina, kad atskiras bendrovės sieja patronuojančios ir dukterinės bendrovės ryšys, jeigu šios bendrovės yra valdomos kaip bendras ekonominis darinys⁷, o taikant teisinį kriterijų viena iš bendrovių turi tik turėti (nebūtinai naudotis) teisinę galią kontroliuoti kitą bendrovę. Taigi, skirtumas tarp šių kriterijų yra tas, kad taikant ekonominį kriterijų viena iš bendrovių turi realiai įgyvendinti kitos bendrovės kontrolę, o taikant teisinį kriterijų užtenka galimybės kontroliuoti kitą bendrovę⁸. Atitinkamai kyla klausimas, koku būdu įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutartyje turėtų būti nustatyta, ar tam tikra dukterinė įmonė turėtų būti apdrausta šia draudimo sutartimi ar ne. Kol kas, manytina, kad yra labiau paplitęs teisinis metodas, kuriam užtenka įrodyti, kad tam tikra įmonė gali kontroliuoti dukterinę bendrovę ir draudikai nesigilina į patronuojančios ir dukterinės bendrovės santykius, jiems užtenka vien fakto, kad draudėjas turi 50 procentų

⁵ UAB Prokopius Vadovų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės, 2 p.

<https://prokopius.com/wp-content/uploads/2019/11/prokopius-vadov-ca-draudimo-taisykls.pdf>.

⁶ BAKANAUSKAS, E. *Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsnyje pateiktos patronuojančios ir dukterinės bendrovės sampratos analizė*. Teisė, vol. 115, p. 75, 2020.

⁷ *Ibid.*, p. 75.

⁸ *Ibid.*, p. 75.

akcijų kitoje bendrovėje. Doktrininis požiūris taipogi yra labiau linkęs teigti, kad dukterinės įmonės, kuomet draudėjas turi atitinkamą akcijų kiekį šioje įmonėje, turėtų būti automatiškai įtrauktos į įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Tačiau atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos įstatyminį reglamentavimą bei įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties paskirtį, manytina, kad galima formuluoti argumentą, jog tai, ar dukterinės bendrovės turėtų būti apdraustosiomis įmonėmis turėtų priklausyti ne nuo akcijų kiekio, o nuo faktinio kitos bendrovės valdymo. Pavyzdžiui, jei patronuojanti įmonė turi mažesnę nei 50 procentų akcijų paketą, tačiau faktiškai turi galimybę valdyti dukterinę įmonę, tokia dukterinė įmonė turėtų būti įtraukta į įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutartį kaip apdraustoji įmonė⁹. Juk vienas iš pagrindų, dėl ko į įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis yra įtraukiamos dukterinės bendrovės, yra dėl to, nes patronuojančios bendrovės vadovai gali turėti atitinkamą įtaką kitos bendrovės valdymui ir lygiai taip pat būti atsakingi už savo neteisėtus veiksmus. Jei šiuo atveju turim tik teisinį interesą, kaip antai akcijų kiekio turėjimą, bet neturim jokių kitų ekonominių ar faktinių ryšių, kurie suponuotų dukterinės bendrovės valdymą, galima būtų priėti prie sąlyginės išvados, kad dukterinė bendrovė galėtų būti neįtraukiama į draudimo sutartį.

Tuo pačiu, svarbu paminėti, kad pats draudėjas draudimo sutartyje turėtų išvardinti ne tik visas turimas, tačiau ir buvusias dukterines įmones - kaip ir atitinkamo retroaktyvaus laikotarpio nustatymas, tai yra pakankamai dažna sąlyga įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse. Dar daugiau, draudimo sutarties laikotarpiu įsigijus kitą dukterinę įmonę, ši nauja įmonė taipogi turėtų būti pripažinta apdraustąja įmone - tačiau viena iš aplinkybių, kuri nulemtų ar naujoji įmonė būtų apdrausta pagal draudėjo draudimo sutartį yra tai, ar draudikui buvo pranešta apie naująją įmonę ir draudikui sutikus minėta įmonę įtraukti į draudimo sutartį¹⁰. Netinkamas pranešimas apie naujai įsigytas dukterines bendroves, galėtų reikšti draudimo apsaugos šioms įmonėms negaliojimą - kaip ir atitinkamos informacijos suteikimas, tam kad draudikas galėtų tinkamai įvertinti riziką, tai yra vienas iš svarbesnių šios draudimo sutarties elementų.

---

⁹ YOUNGMAN, I. *Directors' and Officers' liability insurance Second edition A guide to international practice*. Woodhead Publishing Limited, Abington Hall, Abington Cambridge, Engalnd, 1999, p. 22.

¹⁰ *Ibid.*, p. 23.

2.2. Apdraustasis įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyje

Kaip jau ir minėta, viena svarbesnių šios draudimo sutarties aspektų yra apdraustasis, kurio naudai iš esmės ir yra sudaroma ši draudimo sutartis. Nors atsakymas į klausimą, kas yra apdraustasis asmuo pagal įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį iš pradžių gali pasirodyti paprastas, tačiau būtent apdraustojo sąvoka dažnai būna neteisingai suprantama¹¹. Šios draudimo sutarties tikslas yra apsaugoti įmonės vadovaujančius asmenis, prieš kuriuos gali būti pateiktas reikalavimas žalai atlyginti. Lietuvos Respublikos įmonėse šie asmenys būtų direktoriai, valdybos bei kai kuriais atvejais stebėtojų tarybos nariai. Šiuo atveju tai, ar minėtų valdymo organų nariai yra išrinkti ar nominuoti, turi vykdomąsias funkcijas ar ne, neturėtų įtakoti draudimo apsaugos apimties¹². Dar daugiau, šia draudimo sutartimi suteikiama apsauga ne vien esamiems įmonės vadovams, tačiau ir buvusiems bei būsimiems (priklausomai nuo sutartimi sulygtų sąlygų)¹³. Taigi jau vien toks vadovaujančių asmenų apibrėžimas iš esmės sukomplikuoja apdraustojo asmens sąvokos supratimą. Turint omeny ir tai, kad net ir vadovaujančio asmens mirties atveju, ieškinys ar reikalavimas vis tiek gali būti pateiktas testamentu vykdytojams ar vadovaujančio asmens paveldėtiniams, draudimo sutartyje turi būti sulygtas aiškus ir paliekantis mažai vietos interpretuoti, apdraustojo asmens aprašymas.

Vertinant jau nusistovėjusią įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarčių praktiką, tam kad ši draudimo sutartis būtų maksimaliai efektyvi, yra labai svarbu, jog apdraustųjų apibūdinimas būtų bendro pobūdžio, o ne individualus kiekvieno apdrausto asmens išvardijimas, kadangi tai padeda išvengti klaidų, yra patrauklesnis reguliavimas draudėjui bei nereikalauja įmonės atnaujinti apdraustųjų asmenų sąrašus po kiekvieno vadovaujančio asmens bendrovėje pasikeitimo – tokio tipo aprašymas yra vadinamas blanketiniu¹⁴. Tačiau paminėtina, kad draudimo sutartis gali nustatyti ir siauresnį apdraustųjų sąrašą, kaip antai ”*Apdraustasis yra bet kuris fizinis asmuo, tinkamai išrinktas arba draudėjo paskirtas vienasmeniu valdymo organu (direktoriumi) ir (arba) kolegialaus valdymo organo*

---

¹¹ *Ibid.*, p. 4.

¹² *Ibid.*, p. 4.

¹³ *Ibid.*, p. 5.

¹⁴ *Ibid.*, p. 5.

(valdybos) nariu ir draudimo liudijime nurodytas kaip apdraustasis.”¹⁵ Šis apdraustųjų asmenų apibrėžimas iš esmės susiaurina draudimo sutarties apimtį ir iš esmės pakeičia nusistovėjusį doktrininį įprastos įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties specifinę paskirtį - suteikti draudimo apsaugą ne tiek kiek asmeniui, kiek tam tikroms vadovaujančioms pareigoms draudėjo įmonėje. Todėl toliau bus plačiau aptariama įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apdraustieji asmenys, kurie patenka į labiau nusistovėjusią šios draudimo sutarties praktiką bei doktrininį (blanketinį, o ne individualų) požiūrį.

Taigi, be akivaizdžių aukščiau išvardintų vadovaujančių asmenų, kurie *de jure* užima vadovaujančias pareigas draudėjo įmonėje, šia draudimo sutartimi gali būti apdrausti ir kiti asmenys, kurie išpildo tam tikrą vadovaujančio asmens sąvoka. Tarkim, į šios draudimo sutarties apsaugos apimtį, visų pirma įeina, reikalavimai prieš paprastus įmonės darbuotojus, jei šie darbuotojai vykdo *de facto* vadovaujančio asmens pareigas. Jie šiuo atveju turi atlikti tam tikrą vadovaujančio asmens funkciją, kurios neatlieka kiti paprasti darbuotojai. Kaip pavyzdys, tai galėtų būti įmonės buhalteris, finansininkas ar kiti darbuotojai, kuriems buvo priskirta vadovaujančio asmens funkcija.

Be kita ko, *de facto* vadovo funkcijoms vykdyti asmuo net nebūtinai turi būti įmonės darbuotojas. Tretieji asmenys, kurie *de facto* išpildo valdančiojo asmens pareigas ir gali būti prilyginti šešėliniam vadovui, taipogi gali būti apdraustieji pagal šią draudimo sutartį. Klasikinis šešėlinio vadovo pavyzdys būtų kuomet asmuo turi įmonę, tačiau į savo vietą “pastato” nesusijusį asmenį, kuris iš esmės nevykdo vadovaujančio asmens funkcijų, o pastarasis asmuo, kuriam priklauso įmonė, išlaiko galimybę kontroliuoti įmonės veiksmus – daugelis asmenų ankščiau manė, kad tokiu būdu galima išvengti atsakomybės dėl vadovaujančio asmens veiksmais padarytos žalos¹⁶, tačiau be abejo, tai yra netiesa. *De facto* vadovas yra lygiai taip pat atsakingas už savo veiksmus, kaip ir *de jure* vadovas. Būtent dėl to Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, jog ”civilinės atsakomybės prasme kaip vadovas gali būti vertinamas ne tik asmuo, kuris pagal įmonės dokumentus tuo metu ėjo įmonės vadovo pareigas (*de jure* vadovas), tačiau ir bet kuris kitas asmuo, jei nustatoma, kad

---

¹⁵ Draudimo bendrovės ”If P&C Insurance AS” Vadovaujančių asmenų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės Nr. 024, p. 2. <https://www.if.lt/globalassets/lt/taisykles/civilines-atsakomybes/vadovaujanciu-asmenu-civilines-atsakomybes-draudimas-nr-024-2017-12-11.pdf>.

¹⁶ YOUNGMAN, I. *Directors' and Officers' liability insurance Second edition A guide to international practice*. Woodhead Publishing Limited, Abington Hall, Abington Cambridge, Engalnd, 1999, p. 5.

*įmonė veikė jo vadovaujama (de facto vadovas). Pripažinus, kad formaliai vadovu nepaskirtas asmuo sistemingai atliko funkcijas, kurias paprastai atlieka vadovas, jo atsakomybė už neteisėtais veiksmais įmonei padarytą žalą taikoma kaip de jure vadovu“¹⁷. Nustačius, kad tam tikras asmuo veikė kaip *de facto* vadovas, teigtina, kad šis asmuo taip pat gali būti atsakingas už žalą padarytą įmonei ar tretiesiems asmenims - būtent jam šiuo atveju būtų pateikiamas reikalavimas, jei dėl jo priimtų sprendimų ar neteisėtų veiksmų, buvo padaryta žala. Atitinkamai, manytina, kad tai, jog tam tikras vadovaujantis asmuo nėra tinkamai išrinktas įmonėje, neturėtų būti tinkama draudiko gynyba, kodėl draudikas neturėtų išmokėti draudimo išmokos, nebent pačioje draudimo sutartyje *expressis verbis* yra numatyta išlyga, ar individualus apdraustųjų sąrašas. Dėl to, darytina išvada, kad įmonės vadovo civilinės atsakomybės sutartyje nustačius individualaus sąrašo vadovujančių asmenų apdraustų šia draudimo sutartimi, reikalavimai pateikti *de facto* vadovui galėtų būti draudžiamuoju įvykiu pagal šią draudimo sutartį. Būtent dėl to, tarkim bendrovės Prokopius draudimo taisyklėse, vadovo apibrėžimas yra *”bet kuris fizinis asmuo, kuris buvo, yra ar bus apdraustas įmonės 1) de jure valdymo organo narys, priežiūros organų narys ar vadovujančias pareigas einantis asmuo 2) de facto vadovaujamas pareigas einantis asmuo, įskaitant šešėlinius vadovus 3) darbuotojas, einantis vadovaujamas pareigas ar priežiūros pareigas”*. Tokia vadovo sąvoka tiksliausiai atitinka doktrininį ir plačiausią vadovujančio asmens aprašymą įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutarties kontekste ir kaip minėta, yra patraukliausia draudėjams.*

Tam tikras šešėlinis įmonės valdymas, įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutarties kontekste, gali turėti įtaką draudimo sutarties rizikos nustatymui. Pavyzdžiui, Jungtinėse valstijose plinta teisinis modelis, kuomet finansinės institucijos, kurios skolina daug lėšų įmonei, yra laikomos turinčios šešėlinio vadovo požymius, dėl ko, kiek tai susiję su įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutartimi, rizikos apimtis dėl tokių finansinių bendrovių padidėja, o draudimo apsauga išsiplėčia¹⁸.

Tuo pačiu svarbu paminėti įmonių vadovus, kurie užima vadovujančias pareigas kitose su draudėju susijusiose įmonėse. Atitinkamai, kuomet kalbame apie įmonės vadovą, draudimo apsauga gali būti išplėsta ir apimti net ir pareigas, kurios yra susijusios su veikimu

---

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų spalio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-427/2013.

¹⁸ YOUNGMAN, I. *Directors' and Officers' liability insurance Second edition A guide to international practice*. Woodhead Publishing Limited, Abington Hall, Abington Cambridge, Engalnd, 1999, p. 26.

kitoje susijusioje, o ne draudėjo, įmonėje¹⁹. Ian Youngman, knygoje "Directors' and officers' liability insurance" pateikė paprastą būdą, kaip nustatyti, ar tokia draudimo apsauga gali įeiti į vieną draudimo sutartį, ar kalbant apie vadovo pareigas kitoje įmonėje, turėtų būti sudaryta antra draudimo sutartis "Jei Jack Smith, Megabutchers vadovas turi atitinkamas pareigas kitoje įmonėje vien dėl to, kad jis yra Megabutchers vadovas, tuomet šios pareigos yra esminė jo vadovo veiklos dalis. Jei Jack Smith turi atitinkamas pareigas kitose įmonėse, nes jis yra geras draugas ir savo srities ekspertas, tuomet šios pareigos neturėtų patekti po Megabutchers draudimo sutarties apsauga". Netgi toliau supaprastinant šį pavyzdį "Jei Jack baigs savo vadovo darbą Megabutchers, ar jis vis tiek turėtų vadovo pareigas kitoje įmonėje? Jei taip, tuomet reikalinga antra draudimo sutartis"²⁰. Manytina, kad toks modelis, galėtų būti pritaikytinas ir įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartims sudarytoms Lietuvos Respublikoje, be kita ko, tai suteiktų skaidresnę įmonės vadovo draudimo apsaugos apimtį bei rizikas ir supaprastintų keblius kelių bendradarbiaujančių įmonių santykius.

Dar daugiau, privalu paminėti, kad pateikus ieškinį dėl žalos atlyginimo vadovaujančiam asmeniui, gali nukentėti ir vadovaujančio asmens sutuoktinis, kiek pats reikalavimas apima bendrą jungtinę nuosavybę, ar pats sutuoktinis, dėl savo statuso ir tam tikrų veiksmų yra atsakingas. Atsižvelgus į tai prietina prie išvados, jog teoriškai vadovaujančių asmenų sutuoktiniai taipogi gali būti iš dalies laikomi apdraustaisiais pagal šią draudimo sutartį ir kartais yra netgi įrašomi į draudimo sutartį, tačiau kaip išplėstiniai draudimo apsaugos elementai.

Taip pat svarbu paminėti, kad įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutartis, gali susidėti iš kelių tipų apsaugų, tai yra A dalis, kuri yra skirta būtent vadovams ir reikalavimams, kurie yra pateikti arba trečiųjų asmenų arba pačios įmonės vardu prieš vadovaujantį asmenį, taip pat B dalis, kuri iš esmės apsaugo įmonės interesus. B dalies kompozicija – lėšų, kurias įmonė patyrė dėl reikalavimų įmonės vadovams, atlyginimas. Teoriškai tai reikštų, kad apdraustaisiais šia sutartimi galėtų būti laikomi ne vien įmonės vadovai, tačiau ir pati įmonė, kuri draudžiasi šia sutartimi, kadangi būtent įmonė galėtų pareikšti reikalavimą draudimo bendrovei atlyginti šias išlaidas. Dar daugiau jeigu yra pasirenkama draudimo apsaugos C dalis, būtų sunku rasti argumentų, jog įmonė nėra

---

¹⁹ *Ibid.*, p. 22.

²⁰ *Ibid.*, p. 22.

apdraustas asmuo, kadangi C dalis *expressis verbis* nurodo, kad pats juridinis asmuo yra apdraustas (angl. *Entity coverage*) nuo tam tikrų reikalavimų pateiktų dėl vertybinių popierių.

Galiausiai, kiek tai susiję su apdraustaisiais asmenimis, apdraustieji asmenys, nors ir blanketine forma, yra individualiai apdrausti. Tai reiškia, kad nors draudimo sutartis ir yra įmonės vardu, kiekvienas apdraustasis yra apdraustas atskirai nuo kitų apdraustųjų²¹. Tarkim Anglijoje yra pripažinta, kad tam tikri vieno apdraustojo veiksmai negali niekaip įtakoti kito apdraustojo asmens teisės į draudimo sutartimi suteikiamą apsaugą²². Lietuvoje nėra išvystytos doktrinos šiuo klausimu, tačiau tikėtina, kad tokios pozicijos perkėlimas į Lietuvos teisės sistemą būtų naudingas užbrėžiant tam tikras ribas tarp apdraustųjų asmenų ir užtikrinant, kad vieni apdraustieji asmenys, neturės įtakos kitų apdraustųjų asmenų draudimo sutarties suteikiamai apsaugai

3. *Uberrimae fidei* principas sudarant įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutartį

Žinant šios draudimo sutarties šalis ir kuriems asmenims šis draudimas yra skirtas, toliau būtina aptarti vieną svarbiausių principų sudarant bet kurią draudimo sutartį, kuris verčia draudėją dar prieš sudarant sutartį atskleisti tam tikrą svarbią informaciją draudikui. Svarbu paminėti, kad visos draudimo sutartys yra priskiriamos specialiai sandorių grupei, kuriai taikomas didžiausio pasitikėjimo principas²³, šio principo taikymas ir vykdymas įmonių vadovų civilinės atsakomybės sutartyse yra kertinis akmuo, leidžiantis tinkamai sudaryti šio tipo draudimo sutartis bei suteikiantis tiek draudikui, tiek draudėjui tam tikras apsaugos priemones vykdant šią draudimo sutartį (arba nutraukiant). Viena iš priežasčių, kodėl šis principas yra toks svarbus įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse, yra tai, jog šio tipo draudimo sutartys dažnai nustato retroaktyvią datą reikalavimams, kuriuos atlygina draudikas²⁴. Dar daugiau, draudikai dažnai patys “apsidraudžia”, savo taisyklėse

---

²¹ MERKIN, R. *Directors' and officers' insurance and the global financial crisis*. University of Southampton, 2009, p. 7.

²² *Ibid.*, p. 7.

²³ ZAVECKAS, K. *Uberrimae fidei* principo turinys draudimo sutartiniuose teisiniuose santykiuose. Jurispundencija, 2007, p. 85.

²⁴ UAB Prokopius Vadovų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės, p. 4.

<https://prokopius.com/wp-content/uploads/2019/11/prokopius-vadov-ca-draudimo-taisykls.pdf>,

nurodydami, jog jie neatlygina nuostolių ar jokių kitų sumų, susijusių su reikalavimais arba aplinkybėmis, apie kurias apdraustajam buvo žinoma iki draudimo laikotarpio pradžios²⁵.

Taigi akivaizdu, jog ši draudimo sutartis iš esmės yra ypatinga tuo, jog tam tikras faktinių aplinkybių ar informacijos interpretavimas gali nulemti, ar draudimo sutartis yra galiojanti, ar draudėjas turi teisę į draudimo išmoką ir ar reikalavimas draudikui yra pagrįstas. Būtent dėl to draudikai savo sutartyse taip pat numato pareigą draudėjui atskleisti informaciją. Tarkim, “If P&C Insurance AS” vadovaujančių asmenų civilinės atsakomybės draudimo taisyklėse Nr. 024 pabrėžiama, kad “*draudėjas draudiko prašymu privalo atskleisti informaciją, galinčią turėtų įtakos draudiko sprendimui sudaryti, pratęsti, atnaujinti arba pakeisti draudimo sutartį*”²⁶. Be abejo, bet ir nesant tokio punkto draudimo sutartyje, tiek Bendrosios, tiek Kontinentinės teisės sistemose pripažįstama draudėjo pareiga atskleisti informacija draudikui. *Inter alia*, ši pareiga yra numatyta ir Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje. Bendrai visiems sandoriams, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.91 straipsnis numato sandorio pripažinimą negaliojančiu dėl apgaulės, to pačio kodekso 6.163 straipsnio 4 dalis taip pat numato, jog “*Šalys privalo atskleisti viena kitai joms žinomą informaciją, turinčią esminės reikšmės sutarčiai sudaryti.*”. Be kita ko, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.993 straipsnio 1 dalis, kaip specialioji norma draudimo teisiniams santykiams, numato, kad “*Prieš sudarant draudimo sutartį, draudėjas privalo suteikti draudikui visą žinomą informaciją apie aplinkybes, galinčias turėti esminės įtakos draudiminio įvykio atsitikimo tikimybei ir šio įvykio galimų nuostolių dydžiui (draudimo rizikai), jeigu tos aplinkybės nėra ir neturi būti žinomos draudiku*”. Dar daugiau, to pačio straipsnio 2 dalis nurodo, kad esminėmis aplinkybėmis, pripažįstamos aplinkybės, nurodytos standartinėse draudimo sutarties sąlygose, taip pat aplinkybės apie kurias draudikas raštu prašė draudėjo suteikti informaciją. Taigi *uberimae fidei* principas, net ir jo nesant draudimo sutartyje, yra iš esmės įtvirtintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso normose.

Į ką svarbu atkreipti dėmesį, kad įstatymų leidėjas iš esmės suteikia draudikui teisę pačiam nustatyti aplinkybes, galinčias turėti reikšmės vertinant draudimo apsaugos mastą bei riziką - jas draudikas turi išvardinti draudimo sutartyje arba užduodant specifinius klausimus

---

²⁵ *Ibid.*, p. 4.

²⁶ Draudimo bendrovės “If P&C Insurance AS” Vadovaujančių asmenų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės Nr. 024, p. 5, <https://www.if.lt/globalassets/lt/taisykles/civilines-atsakomybes/vadovaujanciu-asmenu-civilines-atsakomybes-draudimas-nr-024-2017-12-11.pdf>.

draudėjui²⁷. Todėl teigtina, kad Lietuvos Respublikos teisės sistemoje yra numatyta ribotesnė atskleidimo pareiga - “laikytina, kad draudėjas atskleidė esmines aplinkybes, jeigu tinkamai atsakė į klausimus draudiko parengtoje prašymo sudaryti draudimo sutartį formoje”²⁸ Tačiau Lietuvos draudimo bendrovės savo draudimo taisyklėse kartais gali nusistatyti papildomus kriterijus, kaip antai “*Nepriklausomai nuo to, ar draudikas prašo, draudėjas privalo pats nurodyti (patikslinti) informaciją apie aplinkybes, kurios akivaizdžiai svarbios vertinant riziką.*”²⁹ Šios draudimo sutartyse nustatytos normos iš esmės praplečia *uberimae fide* principo įstatyminią sąvoką draudiminiuose santykiuose, kadangi be to, kas yra nurodyta draudimo sutartyje ir ko raštu prašo draudikas, draudėjas papildomai turi pateikti visą kita informaciją, kuri yra akivaizdžiai svarbi. Aišku, toks visos informacijos aprėpimas įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse yra suprantamas, kadangi vienas sunkiausių iššūkių draudikui, sudarant šią sutartį, yra tinkamai įvertinti riziką, kurią jis prisiima. Nepaisant to, tokio pobūdžio normos įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutartyje turėtų būti kritikuotinos, kadangi draudėjas nėra draudimo ekspertas, kuris gali numanyti, kokia informacija yra reikšminga nustatant draudimo sutarties sudarymo rizikas³⁰. Taigi šiuo atveju problema yra tame, jog pats draudikas dažniausiai nenurodo ir negali nurodyti “akivaizdžiai svarbių aplinkybių” apibrėžimo (papildomų aplinkybių, nenurodytų užklauso formoje), todėl pats vertinimas, ar tam tikros aplinkybės yra akivaizdžiai svarbios tampa draudėjo pareiga. Juk, be kita ko, jei tam tikros aplinkybės yra akivaizdžiai svarbios, apie jas turėtų užklausti pats draudikas, kaip savo srities profesionalas. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad įmonės vadovui gali būti pateikti reikalavimai dėl realiai bet kurio verslo sprendimo, ar neteisėtų veiksmų tiek išoriniuose, tiek vidiniuose įmonės reikaluose manytina, kad tokia informacijos atskleidimo apimtis jokių būdu nėra proporcinga, kadangi tai reikštų būtinybę pertekliniam informacijos atskleidimui draudikui. Manytina, kad tinkamam įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutarties sudarymui bei vykdymui, draudikas, kaip savo srities profesionalas, privalo parengti tokią prašymo formą, kuri inkorporuotų visus svarbiausius galimus aspektus³¹ susijusius su

---

²⁷ ZAVECKAS, K. *Uberimae fidei principo turinys draudimo sutartiniuose teisiniuose santykiuose*. Jurisprudencija, 2007, p. 85-86.

²⁸ KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Monografija. Vilnius: Justitia, 2007, p. 92.

²⁹ Draudimo bendrovės “If P&C Insurance AS” Vadovaujantių asmenų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės Nr. 024, p. 4, <https://www.if.lt/globalassets/lt/taisykles/civilines-atsakomybes/vadovaujanciu-asmenu-civilines-atsakomybes-draudimas-nr-024-2017-12-11.pdf>.

³⁰ KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Monografija. Vilnius: Justitia, 2007, p. 92.

³¹ *Ibid.*, p. 93.

draudimo rizika, galimų reikalavimų pateikimu apdraustiesiems. Tuo tarpu, sąlygos įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutartyje, kurios kalba apie informacijos atskleidimą nepriklausomai nuo to, ar draudikas uždavė klausimus ar teiravosi tokios informacijos, turėtų inkorporuoti draudėjo tyčia ir norą pasipelnyti iš draudimo sutarties sudarymo, kadangi tokia sąlyga atitiktų esamą doktrininių ir praktinių požiūrį į informacijos atskleidimą. Šiuo atveju turima omenyje, kad riboto atskleidimo institutas, nebūtų taikomas tuomet, kada yra draudėjo tyčia arba kitaip sakant, kuomet draudėjas sąmoningai nuslepia tam tikras aplinkybes, nors žino, jog ši aplinkybė yra svarbi draudikui, siekdamas pasipelnyti draudiko sąskaita³². Tokiu atveju, nepriklausomai, kaip yra suformuluota sąlyga dėl informacijos atskleidimo draudimo sutartyje, draudikas, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.91. straipsnį galėtų prašyti pripažinti šią draudimo sutartį negaliojančia³³. Nesant minėtos tyčios, manytina, kad ir ankščiau minėta kvestionuotina draudimo sutarties norma iš esmės būtų beprasmė.

4. Įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties suteikiama apsauga

Pradedant aiškinti įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties suteikiamą apsaugą, privalu paminėti, kad dar ne per seniausiai, gyvenant kapitalistinėje visuomenėje, integruotoje į Europos Sąjungos lygmenį, kiekvieno vadovo vienintelė pareiga buvo kiek legaliai įmanoma didinti įmonės kapitalą ir maksimizuoti jos pelną, net jei tai reikštų moralines dilemas ar mažųjų akcininkų interesų pažeidimus. Tačiau tiek Lietuvos, tiek Europos sąjungos lygmeniu, įmonės valdymas tampa vis labiau komplikuoatas ir painus, o tie patys mažieji akcininkai įgyja vis daugiau teisių, dėl ko įmonės vadovams atsiranda daugiau galimybių suklysti tiek kasdieninėje įmonės veikloje, tiek priimant svarbiausius sprendimus susijusius su įmonės ateitimi. Neminint to, kad įmonės vadovai turi begalę įstatyminių bei fiduciarinių pareigų įmonei, bei tai, jog netgi verslo sprendimai gali sukelti įmonės vadovo civilinę atsakomybę. Įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutartis siekia palengvinti vadovujančių asmenų ir tuo pačiu įmonės gyvenimą, suteikiant apsaugą nuo reikalavimų, kurie gali būti pateikti vadovujančiam asmeniui, dėl neteisėtų veiksmų einant savo pareigas atliekant vadovujančio asmens funkcijas. Tačiau, kaip ir bet kurioje kitoje

---

³² *Ibid.*, p. 93.

³³ *Ibid.*, p. 93.

draudimo sutartyje, įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis turi savo išimtis, kuomet draudikas atsisako atlyginti žalą, kadangi tam tikras reikalavimas pripažįstamas nedraudžiamuoju. Taigi, tam, jog būtų galima tinkamai išanalizuoti šios draudimo sutarties suteikiamą apsaugą, svarbu išanalizuoti dažniausiai sutinkamus tiek draudžiamuosius, tiek nedraudžiamuosius įvykius ir nurodyti priežastis, kodėl draudikai pasirenka naudoti tam tikras sąlygas savo įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse.

4.1. Draudžiamieji įvykiai

Kaip ir minėta, įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis padengia reikalavimus prieš įmonės vadovaujančius asmenis. Patys reikalavimai dėl žalos gali būti pateikti tiek pačios įmonės, kada vadovaujantis asmuo vykdė savo pareigas – tai yra reikalavimai susiję su vidiniais įmonės reikalais, kuomet į vadovą kreipiasi pati įmonė arba jos darbuotojai, tiek reikalavimai, kurie yra pateikti kitų trečiųjų asmenų, kaip antai įmonės kliento, kreditoriaus ar kitos įmonės³⁴. Svarbu paminėti, kad iki šiol nėra nusistovėjusio vieno pavyzdžio, kaip turėtų atrodyti įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis. Priklausomai nuo valstybės, kurioje šie draudiminiai santykiai operuoja, šio draudimo sutarties sąlygos gali kisti, dėl skirtingų įstatyminių vadovų civilinės atsakomybės pagrindų. Tačiau manytina, kad kai kurios sąlygos (draudžiamieji įvykiai), nepriklausomai, kurioje šalyje ši draudimo sutartis operuoja, yra panašios ir beveik visuomet naudojamos, kadangi be jų ši draudimo sutartis galėtų prarasti savo esmę. Šiuo atveju, kuomet kalbame apie draudimo sutartimi suteikiamą apsaugą, reikėtų išskirti dar vieną elementą, tai yra gynybos išlaidos, kurias patiria apdraustasis, gindamasis nuo reikalavimo arba išlaidas, kurias patiria įmonė, atlygindama jos vadovų patirtas gynybos išlaidas. Tai yra įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutarties specifika, su savomis problemomis ir sprendimo būdais. Atsižvelgus į aukščiau išdėstytą, teigtina, jog kalbant apie draudžiamuosius įvykius ir draudiko suteikiamą apsaugą, svarbu atsižvelgti į du aspektus: tai yra, kokie reikalavimai papuola po šią draudimo apsaugą ir probleminius gynybos išlaidų klausimus.

---

³⁴ WETERINGS, W. *Director's & Officers' liability, D&O insurance and moral hazard: more control of moral hazard by D&O insurers needed to increase the incentives of directors and supervisory board members*. *European Business Law Review*, 26(2), 2015, p. 3.

4.1.1. Nuostolių patirtų dėl reikalavimo atlyginimas

Pati pagrindinė šio draudimo esmė yra apsaugoti įmonės vadovus nuo tam tikrų reikalavimų dėl neteisėtais vadovų veiksmais sukeltos žalos. Tačiau šios draudimo sutarties apsauga, nepriklausomai nuo to, jog iš pavadinimo atrodytų, lyg ji gina tik įmonės vadovų interesus, dažnai apsaugo ir pačios įmonės sudarančios šią draudimo sutartį rizikas. Viskas priklauso nuo to, kokio tipo apsaugą pasirenka draudėjas. Atitinkamai, kiekviena įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis gali būti suskirstyta į šias dalis, ar visos šios dalys yra taikomas, priklauso nuo pačio draudėjo:

A) Vadovaujančių asmenų apsauga, susijusi su individualiais reikalavimais dėl sutartinių ar fiduciarinių pareigų pažeidimų bei deliktų³⁵. Ši apsauga apima tiek reikalavimo, tiek teisinių išlaidų atlyginimą ir yra ypač reikalinga tuomet, kada įmonė pati neatlygina nuostolių, kuriuos patiria įmonės vadovas dėl trečiųjų asmenų reikalavimų;

B) Įmonės patirtų nuostolių atlyginimas – kai dėl vadovaujančio asmens veiksmų įmonė patiria nuostolius, kurie yra susiję su reikalavimu vadovaujančiam asmeniui. Šie nuostoliai gali būti tiek reikalavimo patenkinimo, tiek teisinių išlaidų, patirtų dėl minėto reikalavimo nuostoliai³⁶(kitaip sakant, visi nuostoliai, kuriuos patyrė įmonė atlygindama būtent vadovo patirtus nuostolius dėl reikalavimo). Pabrėžtina, kad vadovaujantis asmuo šiuo atveju negalėtų prašyti draudimo išmokos ar pateikti kitus reikalavimus draudikui, pagal šią draudimo apsaugą³⁷. Taipogi verta paminėti, kad esant šiam apsaugos tipui, pati įmonė yra laikoma ne vien draudėju, tačiau ir apdraustuoju³⁸. Be kita ko, tam tikri techniniai niuansai yra labai svarbūs, kuomet įmonė pasirenka šią draudimo apsaugą. Australijos teismas byloje *Intergraph v QBE* priėmė įdomų sprendimą dėl įmonės patirtų nuostolių, atsiradusių iš reikalavimo vadovaujančiam asmeniui. Šioje byloje buvo nagrinėjama įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis, kurioje buvo nurodyta pakankamai paprasta išlyga - draudžiamasis įvykis yra tuomet, kada įmonė vadovaujančiam asmeniui atlygina jo patirtus

³⁵ PAOLINI, A., NAMBISAN, D. *Directors' and Officers' liability insurance*. Infroma Law, 2008, 2.01 punktas.

³⁶ *Ibid.*, 2.01 punktas.

³⁷ WETERINGS, W. *Director's & Officers' liability, D&O insurance and moral hazard: more control of moral hazard by D&O insurers needed to increase the incentives of directors and supervisory board members*. *European Business Law Review*, 26(2), 2015, p. 5.

³⁸ *Ibid.*, p. 5.

nuostolius³⁹, tarp kurių yra nuostoliai, kuriuos apdraustasis patyrė gindamasis nuo reikalavimų. Draudikas šiuo atveju atsisakė išmokėti draudimo išmoką įmonei dėl gynybos išlaidų, argumentuodamas, kad įmonė neatlygino gynybos išlaidų vadovaujančiam asmeniui, o pati juos patyrė gindama apdraustąjį asmenį⁴⁰. Pirma instancija nusprendė, jog draudimo sutarties sąlyga yra užtekinai plati, jog į ją įeitų ir gynybos išlaidos, kurias įmonė patyrė tiesiogiai, tačiau apeliacinėje instancijoje, teismas konstatavo, kad draudimo sutarties sąlyga vis dėlto negali būti transformuota taip, kad suteiktų visiškai naują draudiminę apsaugą įmonei - tiesioginių gynybos išlaidų atlyginimas, kurias patyrė pati įmonė, o ne vadovaujantis asmuo⁴¹. Nors šis atskyrimas ir yra pakankamai techniškai, kadangi jeigu įmonė būtų leidusi pačiam vadovui išleisti tas pačias lėšas savo gynybai ir paskui atlyginusi jas kreiptusi į draudimo bendrovę draudimo apsauga galėtų, tai tik dar kartą parodo, kad šiai draudimo sutarčiai tinkamai veikti būtina atidžiai susipažinti su visais sąlyginiais niuansais;

C) Į įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį taip pat gali būti įtraukta draudimo apsauga, kuomet prieš bendrovę yra pateikiamas reikalavimas, dėl įstatymo normų pažeidimo, susijusio su vertybinių popierių pirkimu, pardavimu ar tam tikrais pasiūlymais⁴².

Be abejo, kiekviena įmonė, prieš sudarant įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį, turėtų įsivertinti jos verslui keliamas problemas ir rizikas ir pasirinkti tokius apsaugos metodus, kurie nesikirstų vienas su kitais. Tačiau pabrėžtina, kad jau esant vien A draudimo apsaugos daliai, realiai visi reikalavimai įmonės vadovui, kurie yra pateikti dėl neteisėtų veiksmų einant vadovaujančio asmens pareigas ir kurie nėra išskirti kaip nedraudžiamieji įvykiai, bus apsaugoti ir atitinkamai atlyginti draudiko. Draudimo apsaugos B ir C dalys yra šiuo atveju skirtos įmonės interesams ir suteikia dar vieną apsaugos sluoksnį įmonei bei jos vadovaujantiems asmenims.

---

³⁹ QUINLAN, M., BYRNE, A. *D&O insurance: Recent Developments*. AAR Insurance & Reinsurance Forum, 2008, p. 6-7.

⁴⁰ *Ibid.*, p. 7.

⁴¹ *Ibid.*, p. 7.

⁴² MERKIN, R. *Directors' and officers' insurance and the global financial crisis*. University of Southampton, 2009, p. 7-9.

4.1.2. Gynybos išlaidų atlyginimas

Kaip ir minėta, įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo kontekste, palyginus su kitomis draudimo sutartimis, draudiko suteikiama apsauga yra išplėsta, kadangi ji sudeda ne vien iš sumų mokėtinų dėl įmonės vadovų padarytos žalos, tačiau kartu ir iš teisinių išlaidų patirtų dėl atitinkamo reikalavimo vadovaujančiam asmeniui⁴³. Šioje vietoje taipogi iškyla tam tikri klausimai, kurie kol kas nėra tinkamai išspręsti teisėje, kaip pavyzdžiui, kompensacijos už padarytą žalą ir teisinių išlaidų atskyrimo klausimas - ar teisinės išlaidos turėtų įeiti į draudimo sutartyje numatytą kompensacijos limitą ar vis dėlto turėtų būti išmokėta atskirai nuo pagrindinės kompensacijos sumos. Dažniausiai draudimo sutartyse šie nuostolių tipai yra atsikirti, tai patvirtina ir faktas, kad ta pati besąlyginė išskaita yra netaikoma gynybos išlaidų kompensavimui.

Kuomet apdraustajam asmeniui yra pateikiamas reikalavimas atlyginti žalą, iškart suveikia šio draudimo apsauga, dėl ko draudikai dažniausiai sutinka patys organizuoti apdraustojo gynybą arba, kitais atvejais, atlyginti nuostolius, kuriuos apdraustasis patyrė gindamasis⁴⁴. Kas yra svarbu, dėl gynybos išlaidų, kaip jau minėta - franšizės suma, jei yra tokia nustatyta, nebus išskaičiuota iš šių atlygintinų nuostolių, nebent sutartyje tokia išskaita yra nurodyta *expressis verbis*. Dar daugiau, svarbu paminėti, kad draudikas neatlygina išlaidų, kurios yra patirtos laikotarpiu laukiant tam tikro reikalavimo pateikimo apdraustajam, kitaip sakant, tam tikros išlaidos patirtos ruošiantis dar tik gauti reikalavimą apdraustajam, nebus atlygintos⁴⁵.

Kitas svarbus aspektas yra reikalavimai, kurie nepapuola po draudimo sutarties apsaugos apimtimi. Doktrininis požiūris į įmonių civilinės atsakomybės draudimo sutartį iš esmės suponuoja išvadą, kad tiek atstovavimo išlaidos, tiek atlyginimas už tam tikrą reikalavimą yra lygiai taip pat svarbūs šioje draudimo sutartyje ir nors reikalavimas bei atstovavimo išlaidos atrodo neatskiriami, tačiau pasitaiko atveju, kuomet neteisingai surašyta draudimo sutartis gali priversti draudiką atlyginti nuostolius, kurių jis dažniausiai neturi

---

⁴³ PAOLINI, A., NAMBIAN, D. *Directors' and Officers' liability insurance*. Infroma Law, 2008, 2.18 punktas.

⁴⁴ MERKIN, R. *Directors' and officers' insurance and the global financial crisis*. University of Southampton, 2009, p. 29.

⁴⁵ *Ibid.*, p. 30.

atlyginti. Pavyzdžiui Australijos teismo byloje Poole Harbour Yacht Club Marina Ltd v Excess Insurance Co įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutarties kvestionuotina sąlyga buvo nurodžiusi, jog gynybos išlaidos yra atlyginamos dėl visų reikalavimų, kurie yra nukreipti į apdraustąjį, nepriklausomai nuo to, ar pats reikalavimas pateko po draudimo sutarties apsauga ⁴⁶. Draudikas šiuo atveju išsigelbėjo pasinaudodamas kita draudimo sutarties sąlyga, tačiau hipotetiškai, taip suformuluota draudimo sutarties sąlyga, kaip ir jau ir minėta, gali reikšti draudiko pareigą atlyginti už rizikas, apie kurias draudikas net negalvojo siūlydamas sudaryti draudimo sutartį, nors logiška išvada ir būtų, kad gynybos išlaidos dėl reikalavimų, kurie nėra apdrausti šia draudimo sutartimi, neturėtų būti atlyginamos. Todėl manytina, kad pačioje draudimo sutartyje, sąlyga dėl gynybos išlaidų turėtų būti suformuluota taip, jog apimtų tik reikalavimus papuolančius po įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apsauga.

Atstovavimo lėšų paskirstymas dėl tam tikro reikalavimo taip pat gali sukelti specifinių problemų. Pavyzdžiui, jei prieš įmonės vadovą yra pareiškiamas ieškinys, kuriame kartu jis yra kaltinamas tiek sukčiavimu, tiek rūpestingumo pareigos pažeidimu - šiuo atveju sukčiavimas būtų nedraudžiamasis įvykis, o rūpestingumo pareigos pažeidimas galėtų būti draudžiamasis⁴⁷. Jei draudimo sutartyje yra numatyta, kad draudikas turi finansuoti gynybą, kyla klausimas, kokią dalį gynybos išlaidų draudikas turėtų atlyginti (finansuoti) ir ar galimas proporcingas lėšų paskirstymas atskyrus reikalavimus. Teigtina, kad priėmus teismo sprendimą dėl reikalavimo patenkinimo, teisinės išlaidos turėtų būtų paskirstytos proporcingai, kiek šių išlaidų buvo pasitelkta gynybai prieš reikalavimą, kuris yra apdraustas draudimo sutartimi ir reikalavimą, kuris nepapuola po draudimo apsauga. Apdraustasis šiuo atveju galėtų bandyti įrodyti, jog tai, kad ieškinyje buvo pateiktas papildomas kaltinimas dėl sukčiavimo, nepadidino atstovavimo išlaidų, tokiu atveju teisinio atstovavimo išlaidos neturėtų būti atskiriamos⁴⁸. Nepaisant to, pačiam draudikui "apsidraudžiant", draudimo sutartyje turėtų būti išplėtotą sąlyga, įtvirtinanti atstovavimo lėšų paskirstymo proporcingumą.

Privalu paminėti ir kelių atsakovų buvimą vienoje byloje. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 43 straipsnį, kuomet ieškinio dalykas yra tam tikros bendros

---

⁴⁶ *Ibid.*, p. 30.

⁴⁷ *Ibid.*, p. 35.

⁴⁸ *Ibid.*, p. 35.

keliems asmenims priklausančios teisės ir pareigos, arba yra pateikiami to pačio pobūdžio reikalavimai, pagrįsti ta pačia medžiaga, teisės ir fakto klausimais, kai kiekvienas reikalavimas galėtų būti atskiro ieškinio dalykas, yra galimas kelių asmenų dalyvavimas byloje bendraatsakovais. Taigi, problema šiuo atveju iškyla tuomet, kada vienas iš bendraatsakovų yra apdraustas įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimu, o kitas ne. Tarkim Anglijos teisinėje sistemoje tokiu atveju bandoma nustatyti, ar apdraustasis asmuo būtų patyręs tokias pačias išlaidas, jeigu nebūtų kito neapdrausto asmens – jei atsakymas į šį klausimą yra teigiamas, tuomet draudikas sumoka visas atstovavimo išlaidas⁴⁹. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse šiuo atveju netgi nėra nustatyta tvarkos, kaip bylinėjimosi išlaidos turėtų būti paskirstytos tarp bendraatsakovų, jei byla yra pralaimėta. Tačiau manytina, kad kalbant apie bylinėjimosi išlaidas patirtas bendraatsakovų, galima būtų laikytis tos pačios taisyklės - jei kito neapdrausto asmens dalyvavimas byloje bendraatsakovu nereiškia daugiau bylinėjimosi išlaidų, tuomet draudikas turėtų atlyginti jas pilnai, o pralaimėjimo atveju, priklausomai nuo teismo sprendimo, ar kitos šalies bylinėjimosi išlaidos bus pripažintos solidaria ar daline bendraatsakovų atsakomybe, atitinkama dalį apmokėtų draudikas. Jei šiuo atveju yra byloje yra keli draudikai, apdraudę skirtingus bendraatsakovus, atitinkamos bylinėjimosi išlaidos taip pat turėtų būti paskirstytos proporcingai.

---

⁴⁹ *Ibid.*, p. 36.

4.1.3. Reikalavimo sąvokos svarba

Be kita ko, draudimo apsauga ir įvykio administravimas pradedamas tuomet, kada apdraustasis asmuo gauna draudimo sutartyje apibūdintą reikalavimą. Draudikai, pagal šią draudimo sutartį, kaip jau minėta, atlygina ne vien reikalavimo sumą, tačiau ir visas kitas teises išlaidas, kurias įmonės vadovas ar draudėjas patyrė dėl reikalavimo. Todėl akivaizdu, kad draudikai nori kuo skubiau sužinoti apie apdraustam asmeniui pateiktą reikalavimą ir susidaryti tinkamą administravimo sistemą kiekvienu atveju, o pati reikalavimo sąvoka yra svarbus elementas, kuomet kalbame apie draudimo sutartimi suteikiamą apsaugą. Tinkamai nenustačius reikalavimo sąvokos, apdraustajam gali būti sunku atskirti, kurie reikalavimai papuola po draudimo sutarties apsauga, kurie ne ir ar apie juos būtina pranešti draudikui, o draudikas gali pavėluoti į tam tikro reikalavimo administravimą ir taip pats nukentėti.

Visų pirma reikėtų paminėti, kad pats reikalavimas kaip toks įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse gali turėti kelias reikšmes - tai yra reikalavimas pateiktas apdraustajam, kuomet jam kyla atsakomybė atlyginti žalą ir apdraustojo arba įmonės reikalavimas draudikui išmokėti draudimo išmoką. Šiuo atveju mes kalbame apie pirmojo tipo reikalavimą, tai yra reikalavimą apdraustam asmeniui.

Reikalavimas teisėje dažniausiai yra suprantamas kaip subjektinė teisė iš kito asmens reikalauti tam tikro elgesio, atlyginimo ar teisės įgyvendinimo⁵⁰. Tai reiškia, jog įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutarties kontekste, reikalavimas turėtų būti traktuojamas kaip prašymas atlyginti tam tikrą sumą pinigų iš tariamai kalto asmens, atsižvelgiant į reikalavimo pagrindą, tačiau tai nebūtų visiškai teisinga, kadangi kaip bus nurodyta toliau, reikalavime ne visuomet turi būti prašymas atlyginti žalą. Taip pat svarbu atsižvelgti, kad toks reikalavimas galėtų būti tiek žodinis, tiek rašytinis. Teigtina, kad rašytinio reikalavimo apibūdinimas gali būti šiek tiek keblesnis. Pavyzdžiui vienos didžiausių draudimo bendrovių pasaulyje Lloyd's draudimo sutarties formoje, rašytinis reikalavimas yra apibūdinamas kaip; bet koks teismo įsakymas, šaukimas ar kitoks pareiškimas, nepriklausomai nuo jo formos; bet koks priešieškinytis ar ieškinytis pateiktas bendraatsakovo, pateiktas vadovaujantiems asmenims dėl draudimo sutartyje numatytos neteisėtos veikos; bet

---

⁵⁰ PAOLINI, A., NAMBISAN, D. *Directors' and Officers' liability insurance*. Infroma Law, 2008, 2.39. punktas.

koks rašytinis pranešimas teigiantis, kad vadovaujantis asmuo atliko minėtus neteisėtus veiksmus⁵¹. Taigi rašytinis reikalavimas, kaip toks, turėtų apibūdintas kaip bet koks gautas teisminis dokumentas, kuriame yra pateiktas reikalavimas dėl vadovujančio asmens neteisėtos veiklos, ar bet kokia kita rašytinė pretenzija, kurioje vadovaujantis asmuo yra kaltinamas padaręs neteisėta veiklą. Kertinė šio apibūdinimo sąvoka yra pretenzinis kaltinamas - šiuo atveju nėra būtina, kad jau būtų prasidėjęs teisminis procesas dėl vadovo atsakomybės nustatymo, užtenka tik pranešimo apie kito asmens ketinimą kaltinti įmonės vadovą dėl tam tikros neteisėtos veikos. Paprastesnis apibrėžimas galėtų būti *”rašytinis pranešimas, gautas apdraustojo, kuris nurodo, kad kitas fizinis ar juridinis asmuo ketina apdraustąjį asmenį laikyti atsakingu už tam tikrus neteisėtus veiksmus”*⁵². Kaip jau minėta, iš tokio reikalavimo apibrėžimo, galima padaryti išvadą, jog pats reikalavimas gali būti tik įspėjimas ar gąsdinimas, nepriklausomai nuo to, ar jis jau pasiekė teisminį nagrinėjimą - draudikas vis tiek turi būti informuotas ir turi būti imamasi reikalavimo administravimo⁵³.

Be kita ko, tai, kad su reikalavimu nėra prašoma atlyginti padarytos žalos, nereiškia, kad tokia kompozicija negalėtų būti reikalavimu pagal įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį - atvirkščiai, šio tipo draudimo sutartyse, reikalavimo apibrėžimas dažniausiai neprašo, jog reikalavimo turinį turėtų būti prašoma atlyginti tam tikrą materialinę žalą⁵⁴. Pavyzdžiui draudimo bendrovės Prokopius įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo taisyklėse reikalavimas yra apibūdinamas kaip; bet koks rašytinis ar žodinis reikalavimas apdraustam asmeniui, gautas apdraustojo draudimo laikotarpiu, teigiantis neteisėtus veiksmus; bet kokia prieš apdraustąjį asmenį pradėta baudžiamoji, civilinė, administracinė, arbitražo ar priežiūrą atliekančios institucijos byla arba formalus tyrimas dėl tariamai neteisėtų veiksmų; bet koks pradinis tyrimas ar ekstradicija⁵⁵. Taigi apibendrinant, reikalavimas iš esmės yra bet koks reikalavimas, tiek žodinis, tiek rašytinis, kuriame atsispindi bet koks fizinio ar juridinio asmens ketinimas laikyti įmonės vadovaujantį asmenį atsakingu, už jo neteisėtus veiksmus ir kuris papuola po įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apsauga.

---

⁵¹ *Ibid.*, 2.44. punktas

⁵² *Ibid.*, 2.45. punktas.

⁵³ *Ibid.*, 2.47. punktas.

⁵⁴ *Ibid.*, 2.47. punktas.

⁵⁵ UAB Prokopius Vadovų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės, p. 2,

<https://prokopius.com/wp-content/uploads/2019/11/prokopius-vadov-ca-draudimo-taisykls.pdf>.

Galiausiai, reikia pabrėžti, kad įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apsauga gali būti suteikiama arba pareikšto reikalavimo pagrindu, arba atsiradusios žalos pagrindu. Atsiradusios žalos pagrindas, kaip toks, reiškia, jog draudimo sutarties apsauga apima padarytos žalos atlyginimą, priklausomai nuo to, kada atsirado žala⁵⁶. Šio pagrindo ypatumas yra tai, kad kuomet žala yra padaroma, kol galioja draudimo sutarties apsauga, nėra skirtumo, kuomet bus pateiktas reikalavimas – kitaip sakant reikalavimas gali būti pateiktas ir pasibaigus draudimo sutarties suteiktam apsaugos laikotarpiui, tačiau draudikas vis tiek turės atlyginti apdraustojo patirtus nuostolius⁵⁷. Šis kriterijus, be kita ko, yra įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 108 straipsnyje, kuris iš esmės nurodo, jog draudžiamasis įvykis yra tuomet, kada buvo atlikti neteisėti veiksmai ir padaryta žala, draudimo sutarties galiojimo laikotarpiu, nepriklausomai nuo to, jog reikalavimas pateiktas jau po draudimo sutarties pabaigos⁵⁸.

Tuo tarpu pareikšto reikalavimo kriterijus reiškia, jog draudikas atlygina nuostolius tuomet, kada reikalavimas yra pateiktas draudimo sutarties galiojimo metu⁵⁹. Būtent dėl šios priežasties įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutartyse ir yra papildomai nustatomas retroaktyvus laikotarpis, tai yra laikotarpis prieš draudimo sutarties sudarymą arba išplėstinis laikotarpis po draudimo sutarties pasibaigimo⁶⁰. Atitinkamai tokiu atveju draudėjo suteikiama informacija yra dar svarbesnė, kadangi draudikas privalo įvertinti retroaktyvaus laikotarpiu reikšmingus duomenis. Be kita ko, paminėti papildomi, tačiau riboti draudimo apsaugos laikotarpiai iš esmės sumažina draudiko suteikiamos apsaugos apimtį, kadangi taip yra sumažinama tikimybė, jog draudimo sutarties teikiamos apsaugos laikotarpiu atsitiks draudžiamasis įvykis už kurį turės susimokėti draudikas⁶¹.

Tarp įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarčių šiuo atveju populiariesnis vis dėlto yra pareikšto reikalavimo kriterijus. Advokatai tam tikrose šalyse, kuomet draudikas pritaiko šį kriterijų, bando ginčyti šio kriterijaus legalumą, tačiau manytina, kad jis yra teisėtas. Panašiai šią sąlyga ginčijo ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, argumentuodamas,

---

⁵⁶ YOUNGMAN, I. *Directors' and Officers' liability insurance Second edition A guide to international practice*. Woodhead Publishing Limited, Abington Hall, Abington Cambridge, Engalnd, 1999., p. 56.

⁵⁷ *Ibid.*, p. 56.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas, 108 straipsnis, Valstybės žinios, 2003-10-08, Nr. 94-4246, 180 straipsnis.

⁵⁹ KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Monografija. Vilnius: Justitia, 2007, p. 190.

⁶⁰ *Ibid.*, p. 190.

⁶¹ *Ibid.*, p. 192.

kad vis dėlto draudimo apsauga galioja ir po jos pasibaigimo, jei neteisėti veiksmai buvo atlikti iki draudimo sutarties pasibaigimo⁶². Tomo Kontauto nuomone, toks požiūris yra kritikuotinas, kadangi *“nes ji draudiką vertina gilios kišenės požiūriu ir verčia jį mokėti draudimo išmoką dėl rizikos, kurios pastarasis neprisiėmė”*⁶³. Lygiai taip pat ir kai kuriose Europos šalyse bei Australijoje, gerų ketinimų turintys teismai bandė argumentuoti, kad šis kriterijus pažeidžia vartotojų teises, tačiau apeliacinės instancijos ir logika iš esmės sukritikavo tokią nuomonę⁶⁴, dėl ko dabar pareikšto reikalavimo kriterijus yra iš esmės priimtinas⁶⁵. Teigtina, kad būtent taip ir turėtų būti vertinamas ir įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyje nustatytas pareikšto reikalavimo kriterijus Lietuvoje - kitoks aiškinimas iš esmės pažeistų, tiek logiką, tiek draudiko teisėtus lūkesčius sudarant draudimo sutartį.

4.2. Nedraudžiamieji įvykiai

Svarbu paminėti, kad įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties suteikiama apsauga dažniausiai būna atvira, tai yra, viskas yra apsaugota, išskyrus tuos atvejus, kuomet pačioje draudimo sutartyje yra numatytos išlygos, jog ši draudimo sutartis nepadengia tam tikrų objektų. Be kita ko, tai, jog civilinės sutartys Lietuvos Respublikoje yra dispozityvios, galioja sutarčių sudarymo laisvės principas ir pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.156 straipsnio 4 dalį *“Sutarties sąlygas šalys nustato savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas nustato imperatyviosios teisės normos”*, iš esmės skatina įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarčių įvairovę. Tačiau šioje vietoje reikėtų pabrėžti, kad nusistovėjusi šių draudimo sutarčių sudarymo praktika lemia tam tikrus nedraudžiamuosius įvykius, kurie yra nustatomi daugumoje tokio tipo draudimo sutarčių. Verčiau, nei išvardinant visus galimus nedraudžiamuosius įvykius šioje draudimo sutartyje, toliau bus išvardinti ir aprašyti dažniausiai sutinkami nedraudžiamieji įvykiai.

---

⁶² *Ibid.*, p. 194.

⁶³ *Ibid.*, p. 195.

⁶⁴ YOUNGMAN, I. *Directors' and Officers' liability insurance Second edition A guide to international practice*. Woodhead Publishing Limited, Abington Hall, Abington Cambridge, England, 199, p. 57.

⁶⁵ *Ibid.*, p. 57.

Nedraudžiamieji įvykiai, kurie yra daugelyje įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutarčių, dažnai yra susiję su įmonės vadovų neteisėtos veikos prigimtimi ir priežastimis. Šie nedraudžiamieji įvykiai yra svarbus dėl to, nes jie leidžia susidaryti pakankamai aiškų vaizdą, kokie įmonės vadovų neteisėti veiksmai dažniausiai nepapuola po šio draudimo apsauga. Tarkim, jei vadovaujančio asmens veiksmuose yra sukčiavimo ar apgaulingos veikos elementai, visuomeniniai interesai bei draudimo teisės dvasia reikalauja, kad žala dėl tokių veiksmų negalėtų būti atlyginama draudimo sutartimi, jei dėl apdraustojo veiksmų jis yra patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn, vėlgi, draudikas negali suteikti draudimo apsaugos (pabrėžtina, kad šis nedraudžiamasis įvykis gali vis dėlto ir būti įrašytas į draudimo sutartį ir pripažintas draudžiamuoju, priklausomai nuo sutarties turinio), jei jis pats tyčia sukėlė žalą ar pasisavino turtą, kurio neturėtų legaliai gauti, tai taipogi yra pagrindas neatlyginti apdraustojo patirtų išlaidų⁶⁶. Todėl kiekvienu atveju *ad hoc* yra svarbu nustatyti apdraustojo asmens veiksmų prigimtį ir priežastis⁶⁷, kuomet kalbame apie tokio tipo nedraudžiamuosius įvykius.

Pirmas plačiai paplitęs nedraudžiamasis įvykis yra tuomet, kai vadovaujantis asmuo žalą padarė tyčia, tuomet draudikas neatlygins patirtų išlaidų. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog tyčia yra laikomas toks elgesys, kuomet sąmoningai siekiama žalos arba jai yra leidžiama atsirasti. Todėl, panašiai kaip vairuotojas, kuris tyčia sugadino savo transporto priemonę ir savanoriškas transporto priemonės draudimas nepadengia žalos, kuri buvo padaryta automobiliui arba asmuo, kuris pats pasirenka sudeginti tam tikrą apdraustą objektą⁶⁸, taip ir šioje draudimo sutartyje, draudikas nebus atsakingas, jeigu įmonės vadovas tyčia norėjo sukelti žalą įmonei ar tretiesiems asmenims. Šioje vietoje reikėtų pabrėžti, kad neužtenka vien įmonės vadovo didelio neatsargumo tam, jog ši išlyga galėtų būti pritaikyta, kadangi Lietuvos Respublikos teisės sistemoje didelis neatsargumas vis dėlto nėra prilyginamas tyčiai, nors kartais šių institutų pritaikymas lemia panašius rezultatus. Šiuo gi atveju, tam kad draudikas galėtų neatlyginti įmonės vadovo padarytos žalą, tai turi būti ne vien atidumo ir rūpestingumo taisyklių nepaisymas, įmonės vadovas turi suprasti ir numatyti galimus neigiamus padarinius dėl jo veikimo ir nepaisant to vis tiek padaryti minėtus

---

⁶⁶ PAOLINI, A., NAMBISAN, D. *Directors' and Officers' liability insurance*. Infroma Law, 2008, 4.13. punktas.

⁶⁷*Ibid.*, 4.13. punktas.

⁶⁸ MERKIN, R. *Directors' and officers' insurance and the global financial crisis*. University of Southampton, 2009, p. 8.

veiksmus⁶⁹ arba sąmoningai siekti padaryti žalą. Todėl darytina išvada, kad esant šiai sąlygai, draudikas gali pripažinti reikalavimą nedraudžiamuoju tuomet, kada yra tiek tiesioginė, tiek netiesioginė vadovaujančio asmens tyčia. Be kita ko, net ir nesant tokios sąlygos įrašytos į draudimo sutartį, nusistovėję draudimo teisinių santykių principai, neleistų draudimo bendrovei atlyginti žalos, kurią apdraustas asmuo padarė tyčia.

Antra, įmonės vadovo nusikalstama veikla nepatenka po įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apsaugo - dažniausiai tai yra neteisėti veiksmai, kurie pripažįstami nusikalstama veikla atitinkamo teismo sprendimu. Panašiai, kaip ir su įmonės vadovo tyčia, šis institutas jau vien iš draudimo teisinių papročių, turėtų būti taikytinas įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse, kadangi leidimas atlyginti tam tikrus nuostolius, kuriuos įmonės vadovas patyrė dėl nusikalstamos veikos, sukurtų tam tikrą moralinę riziką, kuri galėtų įtakoti ne tik teisinę, tačiau ir socialinę pusę. Nepaisant to, kai kuriose įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutartyse, galima sutikti išplėstinę apsaugą, į kurią įtraukiama baudžiamoji įmonės vadovo atsakomybė ir iš jos kylanti baudos.

Trečia, reikalavimai, kurie yra pateikti dėl vadovaujančio asmens nesąžiningų veiksmų arba kuomet vadovaujantis asmuo savo veiksmais įgyja tam tikrą materialinę naudą, kurios legaliai neturėtų gauti, taip pat gali būti traktuojami kaip nedraudžiamieji įvykiai. Pavyzdžiui neteisėtas įmonės turto pasisavinimas vadovaujančio asmens naudai - toks elgesys yra pripažįstamas kaip nedraudžiamasis įvykis, kadangi kitokiu atveju tai iš esmės paskatintų vadovaujantį asmenį bandyti praturtėti įmonės sąskaita. Dar daugiau, pats pagrindas šios sąlygos yra įstatyminė valdymo organų pareiga atskirti juridinio asmens ir valdymo organų narių savus interesus. Ši pareiga yra *expressis verbis* nurodyta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87 straipsnio 3 dalyje "*Juridinio asmens valdymo organo narys privalo vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti juridinio asmens interesams*". Be kita ko, įgyta materialinė nauda nebūtinai turi būti iš įmonės lėšų, tai galėtų būti ir kitas, tarkim nusikalstama veika pasisavintas turtas. Anglijos teismas byloje Geismar v. Sun Allianec and London Assurance Ltd, nurodė, kad apdraustasis įmonės vadovas negali gauti atlyginimo iš draudiko už tai, kad iš jo buvo konfiskuoti nelegaliai per šalies sieną atgabenti daiktai, kadangi tai leistų apdraustajam asmeniui praturtėti iš savo teisės pažeidimo⁷⁰. Šiuo atveju mes susiduriame su dviem svarbiais aspektais - įmonės vadovo

⁶⁹ *ibid.*, 4.08. punktas.

⁷⁰ *Ibid.*, 4.07. punktas.

baudžiamoji atsakomybė ir neteisėtas turto įgijimas, todėl akivaizdu, kad tokiu atveju įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutarties suteikiama apsauga neturėtų galioti. Manytina, kad šis nedraudžiamasis įvykis galėtų būti ir įmonės vadovo lojalumo pareigos pažeidimo rezultatas, kaip antai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartyje byloje Nr. 3K-3-331-695/2015 buvo konstatuota, kad bendrovės vadovė neteisėtai įsigijo nebaigtos statybos objektą už statybinių medžiagų kainą, kitaip sakant ji nesąžiningai įsigijo bendrovės turtą už daug mažesnę nei rinkos kainą, taip pažeisdama tiek lojalumo, tiek interesų prieštaravimo institutus. Nors šiuo atveju bendrovės vadovei veikiau kyla civilinė, nei baudžiamoji atsakomybė, esant aukščiau paminėtam nedraudžiamajam įvykiui, neleidžiančiam įmonės vadovui neteisėtai praturtėti iš savo veiksmų, draudikas nemokėtų draudimo išmokos nei už pateiktą reikalavimą, nei už vadovės patirtas bylinėjimosi išlaidas.

Galiausiai, draudikas taipogi dažniausiai nepadengia reikalavimų, kurie atsirado dėl žalos fizinio asmens sveikatai bei gyvybei ar reikalavimų susijusių su žala turtui⁷¹. Žala turtui šiuo atveju turėtų būti suprantama kaip žala padaryta būtent materialiam turtui arba materialaus turto netekimas ir su tuo susiję finansiniai nuostoliai. Šį nedraudžiamąjį įvykį taipogi būtų galima aiškinti per esminę draudimo sutarties paskirtį arba moralines rizikas, kurios gali kilti, jei tokia apsauga bus suteikiama vadovui šia draudimo sutartimi.

Kiti svarbesni nedraudžiamieji įvykiai yra labiau susiję su retrospektyviu laikotarpiu bei atsakomybės rūšimis. Tarkim, reikalavimai, kurie kyla iš vadovaujančio asmens veiksmų prieš sudarant įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį nebus apdrausti šia draudimo sutartimi. Šiuo gi atveju, jeigu draudėjas žinojo arba turėjo žinoti, kad dėl tam tikrų vadovaujančio asmens veiksmų dar prieš sudarant draudimo sutartį, gali būti pateiktas reikalavimas žalai atlyginti, toks reikalavimas nebus pripažintas draudžiamuoju įvykiu ir nebus padengtas draudimo sutartimi. Tačiau, jeigu sutartyje yra nustatytas retrospektyvus laikotarpis ir draudikui yra tinkamai atskleidžiama svarbi informacija susijusi su galimais reikalavimais, reikalavimai, kurie kyla iš veiksmų padarytų retrospektyviu laikotarpiu, vis tiek galėtų būti laikomi draudžiamaisiais.

Dar daugiau, įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse gali būti nustatytas nedraudžiamasis įvykis, kuomet atsakomybė kyla vien iš sutartinių santykių.

---

⁷¹ UAB Prokopius Vadovų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės, p. 4.
<https://prokopius.com/wp-content/uploads/2019/11/prokopius-vadov-ca-draudimo-taisykls.pdf>.

Sutartinė atsakomybė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.245 straipsnio 3 dalyje yra apibūdinama kaip *“turtinė prievolė, kuri atsiranda dėl to, kad neįvykdoma ar netinkamai įvykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar netesybų (sumokėti baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti dėl sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo padarytus nuostolius arba sumokėti netesybas (baudą, delspinigius)”*. Pats sutarties pažeidimas gali būti tiek dėl nesąžiningų, tyčinių veiksmų ar neatsargumo. Tačiau draudikai, kaip jau minėta, nenori įtraukti reikalavimų, kurie kyla vien iš sutarties pažeidimo į įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apsaugą⁷². Tai yra dėl to, kad draudikai, šios draudimo sutarties apsaugos ribas dažnai užbrėžia ties deliktine įmonės vadovų atsakomybe. Viena iš tokios pozicijos priežasčių yra tai, kad deliktinė atsakomybė yra aiški ir labiau nuspėjama, nei sutartinė atsakomybė⁷³. Draudikai gali lengviau nuspėti rizikas, kurias prisiima ir patys reikalavimai deliktinėje teisėje dažniausiai yra daug mažesni nei reikalavimai, kurie gali kilti iš sutartinių pareigų pažeidimo⁷⁴. Dar daugiau, jeigu draudimo apsauga leistų įmonės vadovams sukčiavimo būdu ar tyčia nesilaikyti sutartimis nustatytų sąlygų, tai reikštų dar vieną moralinę riziką - nekalta sutarties šalis negautų to, kas buvo legaliai prižadėta sutartimi, vien dėl to, kad įmonės vadovas gali taip elgtis, nes jis yra apdraustas įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartimi⁷⁵. Tačiau, jei reikalavimas yra mišrus, tai yra turintis tiek sutartinės, tiek deliktinės atsakomybės požymių, draudikas turėtų į tai atsižvelgti ir pritaikyti įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties suteikiamą apsaugą.

---

⁷² PAOLINI, A., NAMBIAN, D. *Directors' and Officers' liability insurance*. Infroma Law, 2008, 4.17. punktas.

⁷³ *Ibid.*, 4.18. punktas.

⁷⁴ *Ibid.*, 4.18. punktas.

⁷⁵ *Ibid.*, 4.19. punktas.

4.3. Apdraustojo prieš apdraustą išlyga

Paskutinis nedraudžiamasis įvykis, kuris bus aptartas šiame darbe ir atskirtas nuo kitų nedraudžiamųjų įvykių, yra apdraustojo prieš apdraustą išlyga, kadangi būtent su šia draudimo sutarties sąlyga, gali kilti daug problemų apdraustajam bei draudėjui. Modernios ir didelės įmonės, kurios dažniausiai ir apsidraudžia įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimu, yra sunkiai suvaldomos neturint didelio vadovaujančių asmenų personalo. Todėl nenuostabu, kad tam tikri konfliktai gali kilti ne tik su trečiaisiais asmenimis, tačiau ir su pačia įmone, ar tarp pačių vadovaujančių asmenų, esamų ir buvusių⁷⁶. Būtent dėl to draudikai, savo draudimo sutartyse pradėjo naudoti nedraudžiamąjį įvykį, kuris konfliktus tarp dviejų apdraustų asmenų, pripažįsta kaip nedraudžiamąjį įvykį ir tokio tipo reikalavimus neįtraukia į draudimo apsaugą. Dažniausiai toks nedraudžiamasis įvykis reiškia, kad draudikas nepadengs žalos, jei reikalavimas yra pateiktas pačios įmonės prieš vadovaujančius asmenis, su sąlyga, kad galioja B dalies draudimo apsauga, kadangi jei kalbame apie vien A draudimo apsaugos dalį, įmonė nebūna apdrausta, taip pat kuomet yra pateikiamas reikalavimas įmonės administratoriaus, likviduojant įmonę, ir galiausiai reikalavimai kylantys iš konfliktų tarp dviejų vadovaujančių asmenų. Šis nedraudžiamasis įvykis įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse turi dvi paskirtis:

1) išvengti situacijų, kuomet draudikas turi atlyginti atstovavimo išlaidas dėl vidinių konfliktų įmonėje, šiuo atveju neskaitant darbuotojų reikalavimų pagal darbo teisę (kadangi jie nebus laikomi apdraustaisiais, jei neturės jokių vadovaujančio asmens pareigų)⁷⁷;

2) užkirsti kelią įmonei, kuri turi kartu ir viso juridinio asmens draudimo apsaugą, gauti atlyginimą iš draudiko, dėl klaidingų vadovybės sprendimų⁷⁸.

Iš pradžių šis nedraudžiamasis įvykis buvo skirtas išvengti situacijų, kuomet buvo apdraudžiamos mažesnės įmonės, kur vidiniai konfliktai, kaip pavyzdžiui, tarp šeimos narių turinčių akcijų bendrovėje, yra dažni⁷⁹. Kas svarbiausia, nustatant, ar tam tikras konfliktas gali papulti po apdraustojo prieš apdraustą išlyga, yra išsiaiškinti, ar konfliktuojantys

---

⁷⁶ *Ibid.*, 4.21. punktas.

⁷⁷ *Ibid.*, 4.19. punktas.

⁷⁸ *Ibid.*, 4.21. punktas.

⁷⁹ *Ibid.*, 4.21. punktas.

asmenys yra apdraustieji ir ar jie yra apdrausti pagal būtent tą patį draudimo liudijimą⁸⁰. Kaip jau minėta anksčiau, tas pats vadovas gali užimti skirtingas pareigas kitoje įmonėje, ir būtent ta įmonė gali būti apsidraudusi, kad ir toje pačioje bendrovėje, bet skirtingu įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimu. Tai šiuo atveju neturėtų reikšmės, kadangi šiai išlygai pritaikyti būtina, kad abu apdraustieji būtų apdrausti būtent tuo pačių draudimo liudijimu - panašiai, kaip susidūrus dviem transporto priemonės valdytojams, kurie turi skirtingus transporto priemonės draudimo liudijimus, tačiau yra apsidraudę toje pačioje draudimo bendrovėje.

Tačiau su šiuo nedraudžiamuoju įvykiu gali kilti daug problemų, kurios gali būti amplifikuotos neišsamiai aprašyta draudimo sutarties sąlyga. Reikėtų paminėti, kad pakankamai dažnai asmenys, nors ir užimantys atskiras vadovo pareigas įmonėje, kartu gali turėti ir tam tikrą akcijų paketą toje pačioje įmonėje, tai leidžia vadovui naudotis jam akcijų paketo suteikiamomis teisėmis⁸¹. Tarkim Jungtinių Valstijų teisės sistemoje, draudikas galėtų teigti, kad vadovui pateikus reikalavimą, kaip akcininkui, kitam vadovaujančiam asmeniui, tai reikštų apdraustojo prieš apdraustąjį išlygą ir draudikas neturėtų padengti atitinkamų nuostolių dėl šio reikalavimo⁸². Tačiau, žinoma kontrargumentas būtų tai, jog vadovas šiuo atveju naudojasi savo kaip akcininko teisėmis, kurios nėra susijusios su jo vadovo pareigomis ir reikalavimą pateikia ne įmonės vardu. Šioje vietoje, šis nedraudžiamasis įvykis iš esmės turi paskirtį neleisti vadovui, kuris turi tam tikrą akcijų kiekį iš to praturėti. Jeigu pats vadovas yra ir akcininkas, tuomet jo pateikiamas išvestinis reikalavimas, galėtų reikšti, kad jis iš esmės praturėtų patenkinus reikalavimą žalos atlyginimui, kadangi padidėtų įmonės, kurioje jis turi akcijas, kapitalas⁸³.

Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje, kiltų klausimas, kaip tokią problemą tinkamai išspręsti. Pagal Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 5 punktą, bendrovės akcininkai turi teisę *”kreiptis į teismą su ieškiniu, prašydami atlyginti bendrovei žalą, kuri susidarė dėl bendrovės vadovo ir valdybos narių pareigų, nustatytų šiame ir kituose įstatymuose, taip pat bendrovės įstatuose, nevykdymo ar netinkamo vykdymo, taip pat kitais įstatymų nustatytais atvejais”*, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis

---

⁸⁰ *Ibid.*, 4.21. punktas.

⁸¹ *Ibid.*, 4.28. punktas.

⁸² *Ibid.*, 4.28. punktas.

⁸³ MERKIN, R. *Directors' and officers' insurance and the global financial crisis*. University of Southhampton, 2009, p. 10.

Teismas tokio tipo ieškinius yra kvalifikavęs kaip išvestinius, kadangi šiuo atveju žalą atlyginti yra reikalaujama bendrovei, o ne akcininkui, kuris pateikia šį reikalavimą. Atitinkamai, iškilus klausimui, dėl konflikto tarp dviejų vadovaujančių asmenų, kuomet vienas iš jų naudojasi savo akcininkų teisėmis, teismas turėtų spręsti ar reikalavimas, vis dėlto yra pateiktas kaip neapdrausto akcininko, ar kaip apdraustos įmonės/asmens. Adolfo Paolini savo knygoje paminėjo Jungtinių Valstijų teismų sprendimą byloje *National Union Fire ins Co v. Resolution Trust Corp*, kuomet likviduojant apdraustą banką, administratorius pateikė reikalavimą banko vardu atlyginti patirtą žalą. Teismas sprendė, jog dėl to, kad administratorius pateikė reikalavimą būtent banko vardu, o ne akcininkų, kreditorių ar kitų neapdraustų asmenų vardu, apdraustojo prieš apdraustą išlyga yra taikoma ir draudikas neturi atlyginti patirtų nuostolių⁸⁴. Taigi vienas iš būdų, kaip draudėjui apsaugoti nuo draudimo išmokos negavimo, būtų atsargiai pasirinkti ieškinio prieš įmonės vadovo tipą, realiai atstovaujant tuos asmenis, kurie negalėtų būti traktuojami kaip apdrausti asmenis pagal įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos teisės sistemoje akcininkai gali pateikti reikalavimus tik išvestiniais ieškiniais būtent įmonės vardu, manytina, kad tokia sąlyga galėtų reikšti, kad draudikams būtų leista visiškai neatlyginti teisinių išlaidų ir kitų nuostolių, kuriuos vadovaujantis asmuo patirtų dėl išvestinių ieškinių pateiktų bendrovės vardu. Kitaip sakant Lietuvos Respublikos teismai galimai konstatuotų, kad nepriklausomai nuo to, kad vadovas turintis tam tikrą akcijų paketą, naudojasi savo, kaip neapdrausto akcininko teisėmis, tai, kad išvestinis ieškinys yra pateikiamas bendrovės vardu, leistų draudikui naudotis apdraustojo prieš apdraustą išlyga. Reikėtų paminėti, kad apdraustojo prieš apdraustą išlyga, su laiku vis labiau yra išstumama iš įmonės vadovų civilinės atsakomybės sutarčių, vien dėl to, kad reikalavimai pateikti būtent bendrovės vardu yra labai dažni. Manytina, kad esant šiai sąlygai, išvengti nenumatytų problemų, pats draudėjas neturėtų būti laikomas apdraustuoju – jei draudimo sutartyje nėra numatyta B dalis, kuri iš esmės paverčia ir patį draudėją apdraustuoju, apdraustojo prieš apdraustą išlyga neturėtų galioti ir draudikas turėtų atlyginti vadovo patirtus nuostolius, kuomet jam yra pateikiamas išvestinis reikalavimas pačios įmonės vardu. Tačiau jeigu pats vadovas yra kartu ir akcininkas, kaip minėta, apdraustojo prieš apdraustą sąlyga galiotų ir tik pagal A dalies draudimo apsaugą⁸⁵.

⁸⁴ *Ibid.*, 4.30. punktas.

⁸⁵ MERKIN, R. *Directors' and officers' insurance and the global financial crisis*. University of Southampton, 2009, p. 10.

Be kita ko, ši sąlyga buvo kvestionuojama Jungtinių Valstijų federaliniame teisme, kuomet byloje *Kiewit Diversified Group v Federal Insurance Company*, klientas argumentavo, jog ši sąlyga buvo neaiški, dėl ko neturėtų galioti⁸⁶. Jungtinių Valstijų teismas atmetė tokį argumentavimą teigdamas, kad ši sąlyga vis dėlto yra parašyta aiškiai ir suprantamai. Kvestionuotina, ar Lietuvos Respublikos teismai šią sąlygą aiškintų skirtingai. Lietuvoje, kaip ir Jungtinėse Valstijose, šiuo atveju yra taikoma *contra proferentum* taisyklė, kurios esmė - neaiškiai suformuluota sutarties sąlyga aiškinamos sutartį parengusios šalies nenaudai⁸⁷. Be kita ko, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra linkęs draudimo sutartis aiškinti plečiamai, kuomet tam tikri nedraudžiamieji įvykiai gali būti pripažinti draudžiamaisiais, iš esmės ginant draudėjo interesus⁸⁸. Todėl atrodytų, jog pakankamai neišsamiai aprašius apdraustojo prieš apdraustąjį sąlygą, yra šansų, jog draudikas turės atlyginti už riziką, kurios jis neprisiėmė. Tačiau manytina, kad konkrečiu atveju, kuomet draudimo sutartis draudėjui buvo atskleista tinkamai ir ši sąlyga buvo suformuluota pakankamai aiškiai, nesukeliant abejonių, kad tokio tipo reikalavimai yra nedraudžiamieji įvykiai, Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje ši sąlyga galėtų išgyventi. Ypač atsižvelgiant į tai, kad Jungtinėse Valstijose yra naudojama ir draudėjo pagrįstų lūkesčių doktrina, pagal kurią aiškinant draudimo sutartis yra atsižvelgiama į draudėjų pagrįstus lūkesčius dėl draudimo apsaugos⁸⁹, tačiau jau minėtoje byloje Jungtinių Valstijų federalinis teismas visgi pripažino šią sąlygą galiojančia ir tinkama.

5. Vadovaujančių asmenų atsakomybei aktualūs aspektai

Taigi, svarbu aptarti, kokiais atvejais įmonės vadovams bei kitiems valdymo organų nariams gali būti pateiktas reikalavimas dėl žalos atlyginimo, kadangi tai yra šios draudimo sutarties pagrindas. Visų pirma, privalu paminėti, kad būtent bendrovės vadovas, palyginus su kitais valdymo organais, turi daugiausiai pareigų pagal įstatymą. Šiuo atveju reikėtų pažvelgti į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.82 straipsnio 3 dalį, kurioje yra išvardintos pagrindinės vidinės vienasmenio juridinio asmens pareigos *”Valdymo organas atsako už*

⁸⁶*ibid.*, 4.30. punktas.

⁸⁷ KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Monografija. Vilnius: Justitia, 2007, p. 150.

⁸⁸ *Ibid.*, p. 152.

⁸⁹ *Ibid.*, p. 150.

juridinio asmens dalyvių susirinkimo sušaukimą, pranešimą juridinio asmens dalyviams apie esminius įvykius, turinčius reikšmės juridinio asmens veiklai, juridinio asmens veiklos organizavimą, juridinio asmens dalyvių apskaitą, veiksmus, nurodytus šio kodekso 2.4 straipsnio 3 dalyje, jei kitaip nenumatyta atskirų juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose” taip pat ir Lietuvos respublikos civilinio kodekso 2.87 straipsnį, kuriame yra išvardintos visos juridinio asmens organų narių fiduciarinės pareigos, kaip pavyzdžiui ” *Juridinio asmens valdymo organo narys juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu turi veikti sąžiningai ir protingai.”; ” Juridinio asmens valdymo organo narys negali painioti juridinio asmens turto su savo turtu arba naudoti jį ar informaciją, kurią jis gauna būdamas juridinio asmens organo nariu, asmeninei naudai ar naudai trečiajam asmeniui gauti be juridinio asmens dalyvių sutikimo”* ir kitos. Pabrėžtina, kad šios fiduciarinės pareigos iš esmės yra taikomos ne vien vadovui, tačiau ir kitiems valdymo organų nariams. Dar daugiau, kiek tai susiję su įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartimis, kuomet kalbame apie įmonės vadovų civilinę atsakomybę, privalu nustatyti neteisėtų įmonės vadovo veiksmų kaltės formą. Kaip jau minėta, įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis nepadengs išlaidų, kuomet žala padaryta esant tyčios elementui, tačiau didelis arba paprastas neatsargumas visgi įeina į šio draudimo apsaugą. Taigi, be galimų įmonės vadovų pareigų ir civilinės atsakomybės kilimo, kitoje šio darbo dalyje bus taipogi aptarta įmonių vadovų kaltės forma ir jos įtaka draudimo sutarčiai. Taip pat atsižvelgtina, kad šiuo atveju bus veikiau aptarta būtent įmonės vadovų, ne tiek kiek kitų valdymo organų, atsakomybė, susijusi su pareigomis įmonėje bei galimi reikalavimai, pasitelkiant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

5.1. Atsakomybė tarp įmonės ir jos vadovų

Tam, jog vadovai būtų patraukti civilinėn atsakomybėn, svarbu nustatyti visas civilinės atsakomybės sąlygas. Pati civilinė atsakomybė šiuo atveju yra deliktinė. Tarkim dėl vadovo civilinės atsakomybės Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad *“vadovo civilinei atsakomybei taikyti būtina nustatyti visas jos taikymo sąlygas: neteisėtus veiksmus, atsiradusių žalą, priežastinį neteisėtų veiksmų ir žalos ryšį bei kaltę (CK 6.246–6.249 straipsniai). Nustačius vadovo neteisėtus veiksmus, lėmusius žalos (nuostolių) atsiradimą, jo kaltę preziumuojama (CK 6.248 straipsnio 1 dalis), todėl ieškovas neprivalo įrodinėti, jog bendrovės vadovas kaltas. Paneigti kaltės prezumpciją pareiga tenka bendrovės vadovui”*⁹⁰. Atitinkamai santykiai tarp įmonės ir vadovų yra komplikuoti įvairiomis vadovų pareigomis, kurių jie turi laikytis: vadovai turi fiduciarines pareigas, į kurias įeina toki elementai kaip rūpestingumas ir lojalumas, vadovai taip pat turi imtis tinkamų priemonių priimant verslo sprendimus bei tinkamai atlikti visas pareigas numatytas tiek imperatyviais įstatymais, tiek pareigas nurodytas įmonės statutuose⁹¹. Dėl šių pareigų pažeidimo vadovams gali būti pateiktas tiek tiesioginis bendrovės ieškinys, tiek išvestinis akcininkų ieškinys.

Šiame darbe daugiau bus aptarta neteisėtų veiksmų prigimtis ir dažniausiai pasitaikantys įmonės reikalavimai pateikiami dėl juridinio asmens valdymo organų veiksmų, kadangi taip bus teisingai atskleistos įmonės vadovų pareigos ir draudžiamieji įvykiai naudojami įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse.

---

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 metų lapkričio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-444/2009. Teismų praktika, 2009, Nr. 32; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 metų kovo 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011. Teismų praktika. 2011, Nr. 35.

⁹¹ PAOLINI, A., NAMBIAN, D. *Directors' and Officers' liability insurance*. Infroma Law, 2008, 5.04. punktas.

5.1.1. Fiduciarinės pareigos

Kiekvienas įmonės vadovas, be techninių pareigų, kurios numatytos atitinkamuose specialiuose įstatymuose, taipogi turi laikytis visų Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87 straipsnyje išvardintų fiduciarinių pareigų. Šios pareigos yra grįstos pasitikėjimu tarp įmonės, kurioje veikia vadovaujantys asmenys ir tarp pačių vadovaujančių asmenų⁹². Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog *”bendrovės veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose, be pareigų, kurias valdymo organai atlieka vykdydami konkrečias funkcijas (pvz., administracijos vadovas turi sudaryti metinių finansinių ataskaitų rinkinį ir parengti bendrovės metinį pranešimą (Akcinių bendrovių įstatymo 37 straipsnio 1 dalies 1 punktas), valdyba turi svarstyti ir tvirtinti bendrovės veiklos strategiją (Akcinių bendrovių įstatymo 34 straipsnio 1 dalies 1 punktas) ir kt.), yra įtvirtintos fiduciarinės pareigos, t. y. veiklos principai, kurių valdymo organai turi laikytis, organizuodami kasdienę bendrovės veiklą, priimdami ir įgyvendindami įmonės veiklos sprendimus. Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad bendrovės valdymo organai privalo veikti bendrovės ir jos akcininkų naudai, laikytis įstatymų bei kitų teisės aktų ir vadovautis bendrovės įstatais. CK 2.87 straipsnyje įtvirtinta, kad juridinio asmens valdymo organo narys juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu turi veikti sąžiningai ir protingai, būti lojalus, laikytis konfidencialumo, vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti juridinio asmens interesams (1–6 dalys), ir kt. Šie veiklos principai įpareigoja bendrovės valdymo organus veikti išimtinai bendrovės interesais, t. y. užtikrinti stabilią, efektyvią, konkurencingą jos, kaip rinkos dalyvio, veiklą”*⁹³. Atitinkamai, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87 straipsnio 7 dalį *”Juridinio asmens valdymo organo narys, nevykdantis arba netinkamai vykdamas pareigas, nurodytas šiame straipsnyje ar steigimo dokumentuose, privalo padarytą žalą atlyginti juridiniam asmeniui visiškai, jei įstatymai, steigimo dokumentai ar sutartis nenumato kitaip”*. Taigi, jeigu įmonės valdymo organai šias pareigas pažeidžia, juridinis asmuo gali pateikti reikalavimą atlyginti visą dėl to

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 metų lapkričio 20 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3K-7-444/2009. Teismų praktika. 2009, Nr. 32; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 metų kovo 25 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011. Teismų praktika. 2011, Nr. 35.

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų balandžio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2013.

patirtą žalą, kas galėtų būti padengta pagal įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį.

Tarkim, įmonės valdymo organų nariai turi fiduciarinę pareigą elgtis rūpestingai ir sąžiningai. Lietuvos Respublikos teisės sistemoje, kalbant apie įmonės vadovų rūpestingumo pareigą yra dažnai naudojamas objektyvaus elgesio standartas – valdymo organo narys savo veikloje turi atitikti tam tikras *bonus pater familia* rūpestingumo ir kvalifikuoto verslininko kriterijus. Ar įmonės vadovas atlieka šią pareigą yra įvertinama pagal objektyvius kriterijus, kaip rūpestingumas, apdairumas, protingumas⁹⁴. Rūpestingumo pareiga yra automatiškai pažeidžiama, jei įmonės vadovo veiksmai yra pripažinti neteisėtais baudžiamojoje byloje⁹⁵. Tokiu atveju, be abejo, esant išlygai dėl neteisėtos veikos įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyje, reikalavimai pateikti įmonės vadovui dėl rūpestingumo pareigos pažeidimo, jei tai sukėlė žalos, būtų nedraudžiamieji.

Rūpestingumo pareiga taipogi reikalauja, kad įmonės valdymo organai, prieš priimant tam tikrą verslo sprendimą privalo surinkti ir susipažinti su visa informacija, kurios reikia tinkamam sprendimui priimti. Jeigu įmonės valdymo organų nariai išpildo šią pareigą, tuomet jie turi elgesio laisvę nuspręsti, ar tam tikras verslo sprendimas turėtų būti priimtas, atsižvelgiant į atitinkamas rizikas, kurios yra suponuotos priimamo sprendimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, jog “*bendrovės valdymo organų (vienasmenio ir kolegialaus) nariai turi elgtis rūpestingai ir sąžiningai bendrovės atžvilgiu, o tai, be kita ko, reikalauja, kad prieš priimdami sprendimą valdymo organo nariai būtų pakankamai susipažinę su visa reikiama informacija*”⁹⁶, tačiau apie tai ir verslo sprendimo priėmimo taisyklę bus plačiau aptarta kitoje šio darbo dalyje.

Kita plačiai aptarta pareiga yra lojalumas. Ši pareiga yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87 straipsnio 2 dalyje “*Juridinio asmens valdymo organo narys turi būti lojalus juridiniam asmeniui ir laikytis konfidencialumo*”. Šios pareigos esmė yra, jog įmonės valdymo organų nariai negali elgtis priešingai įmonės tikslams. Dar daugiau,

---

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 metų kovo 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011. Teismų praktika. 2011, Nr. 35; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-124/2014. Teismų praktika. 2014, Nr. 41.

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 metų birželio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-298/2006.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 metų balandžio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-210-611/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 metų sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-124/2014. Teismų praktika. 2014, Nr. 41.

tai reiškia, kad įmonės vadovas turi duoti pirmenybę būtent įmonės interesams, o ne asmeniniams, kitaip sakant, visą buvimo vadovu laiką veikti išimtinai įmonės interesais⁹⁷. Pažeidus šias fiduciarines pareigas, įmonės vadovas gali sulaukti reikalavimo tiek iš bendrovės, tiek iš akcininkų (išvestinio ieškinio forma).

Svarbu paminėti, kaip ir rašyta anksčiau, kad įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties nepadengia tyčinių vadovo neteisėtų veiksmų, kadangi pati draudimo sutartis yra tam, jog būtų apdraustos nenumatytos rizikos⁹⁸. Taigi, jeigu yra pažeidžiamos aukščiau išvardintos pareigos ir yra nustatoma įmonės vadovo tyčia, akivaizdu, kad draudikas neatlygins nuostolių patirtų dėl tokių reikalavimų, tačiau taip pat pabrėžtina, kad tokiu atveju, jei to nėra įrodyta kitomis priemonėmis, būtent draudikas turi pareigą įrodyti, kad įmonės vadovo veiksmuose yra tyčios elementas⁹⁹.

5.1.2. Įstatymų numatytos konkrečios vadovaujančių asmenų pareigos

Be pakankamai abstrakčių fiduciarinių pareigų, įmonės valdymo organų nariai taipogi turi aiškiai nustatytas imperatyvias pareigas. Tarkim pagal Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 37 straipsnį, bendrovės vadovas yra atsakingas už visos bendrovės veiklos organizavimą ir jos tikslų įgyvendinimą, informacijos ir dokumentų pateikimą visuotiniam akcininkų susirinkimui ir iš esmės privalo rūpintis įmonės finansiniais reikalais. Jei įmonės vadovas aplaidžiai vedė tam tikrus apskaitos duomenis, dėl ko nukentėjo bendrovė, tai taip pat gali sukelti civilinę atsakomybę. Pavyzdžiui, jei bendrovė kreiptųsi į teismą su tiesioginiu ieškiniu, prašydama iš buvusių įmonės vadovų priteisti žalos, patirtos dėl jų padarytų teisės aktų pažeidimų, siekiant išvengti mokestinių prievolių vykdymo, atlyginimą, tai jau suponuotų imperatyvių ir konkrečių įmonės vadovų pareigų nesilaikymą ir civilinę atsakomybę dėl šių neteisėtų veiksmų. Dar daugiau, neteisingas buhalterinės apskaitos vedimas įmonėje, taip pat gali sukelti įmonės vadovo civilinę atsakomybę. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje, kurioje juridinis asmuo prašė priteisti iš buvusio įmonės vadovo žalos atlyginimą dėl netinkamo bendrovės valdymo. Byloje įmonės vadovui

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 metų liepos 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2010.

⁹⁸ PAOLINI, A., NAMBISAN, D. *Directors' and Officers' liability insurance*. Infroma Law, 2008, 5.40. punktas.

⁹⁹ *Ibid.*, 5.40. punktas.

buvo pateikti tokie kaltinimai: *“įmonės vadovas, žinodamas, kad yra kreiptasi į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo, o teismo nutartimi areštuotas įmonės turtas ir uždrausta areštuotu turtu disponuoti, nurašė dalį trumpalaikio įmonės turto, nesant tam teisinio pagrindo, sudarė sandorius dėl dalies ilgalaikio turto perleidimo, negaudamas apmokėjimo, išsimokėjo iš įmonės kasos didelę pinigų sumą”*¹⁰⁰, Kasacinis teismas šiuo atveju nurodė, kad toks netinkamas bendrovės valdymas suponavo neteisėtus įmonės vadovo veiksmus, kurie ir lėmė žalos padarymą bendrovei¹⁰¹. Šis sprendimas buvo priimtas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 4 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad ataskaitos privalo būti sudaromos taip, jog teisingai parodytų įmonės turtą, nuosavą kapitalą, įsipareigojimus, pajamas ir sąnaudas¹⁰². Taigi, imperatyvių reikalavimų vadovams nesilaikymas, taip pat gali sukelti tam tikrą civilinę atsakomybę. Tai tik dar kartą patvirtina, kad įmonės vadovai turi begalę apibrėžtų ir išplėstinių pareigų ir įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutartis yra tas įrankis, leidžiantis vadovui ne tik laisviau veikti, tačiau ir suklysti.

Reikalavimai, kurie kyla iš fiduciarinių ar imperatyvių pareigų nesilaikymo, pateks po įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apsauga, jei pati atsakomybė šiuo atveju kils dėl apdraustojų einamų vadovaujančio asmens pareigų ir atitiks retrospektyvų draudimo sutartyje nustatytą laikotarpį. Be kita ko, turi būti atsižvelgta ir į nedraudžiamuosius įvykius. Kaip pavyzdys, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 9 d. civilinėje byloje Nr. 3K-7-124/2014, UAB “Mitnija” ir UAB “MG Baltic investment” prašė teismo priteisti iš buvusio bendrovės vadovo žalą, padarytą dėl netinkamų verslo sprendimų. Buvusiam bendrovės vadovui buvo pateiktas tiesioginis ieškinys bendrovės vardu. Taigi šiuo atveju, tam, jog suveiktų draudimo sutarties apsauga, visų pirma turi nebūti apdraustojų prieš apdraustąjį išlygos, kuri reikalavimus tarp dviejų apdraustųjų laiko nedraudžiamaisiais įvykiais ir taipogi draudimo sutartis privalo turėti sąlyga, leidžiančią draudimo bendrovei atlyginti žalą, padaryta buvusio įmonės vadovo. Kiekvieną situaciją, kuri susijusi su civiline valdymo organų atsakomybe, galima išskaidyti į atskiras dalis ir nustatyti, ar draudimo apsauga galioti ar ne.

---

¹⁰⁰ *Ibid.*, p. 51.

¹⁰¹ Bendrovės valdymo organų civilinė atsakomybę reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Praktikoje apžvalga, p. 51.

¹⁰² Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas, 4 straipsnis, Valstybės žinios, 2001-11-28, Nr. 99-3516.

5.1.3. Verslo sprendimo priėmimo taisyklė

Jau 2014 m. verslo sprendimų priėmimo taisyklė buvo įtvirtinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, kaip tiek vadovo, tiek kitų valdymo organų narių civilinės atsakomybės elementas¹⁰³.

Pirmas svarbus aspektas verslo priėmimo taisyklės aspektas yra vadovaujančio asmens pareiga elgtis sąžiningai bendrovės atžvilgiu *“siekiant apsaugoti įmonės valdymo organų narius nuo žalos atlyginimo ieškinių, taikoma verslo sprendimų priėmimo taisyklė (angl. business judgment rule), pagal kurią preziumuojamas šių asmenų veikimas bona fide geriausiais bendrovės, kuriai jie vadovauja, interesais. Ši prezumpcija skirta apsaugoti bendrovės vadovus nuo asmeninės atsakomybės už sąžiningai priimtus verslo sprendimus, atitinkančius rūpestingumo pareigos standartus”*¹⁰⁴. Šiuo atveju verslo valdymas suponuoja prezumpciją, jog valdymo organų nariai ne visuomet gali žinoti, kaip tiksliai jų verslo sprendimai įtakos įmonei - tai yra, pasiteisins, ar ne. Todėl šiuo atveju, toje pačioje byloje buvo pabrėžta, jog vadovams civilinė atsakomybė kyla ne dėl verslo nesėkmės, bet pažeidžiant fiduciarines pareigas ar viršijant jo įgaliojimus¹⁰⁵. Ką Lietuvos Aukščiausiasis Teismas turėjo omenyje, yra tai, kad valdymo organų nariai šiuo atveju turi verslo sprendimą priimti sąžiningai, tai yra nesant interesų konflikto ir surinkus bei ištyrus visą reikiamą informaciją, kuri yra svarbi verslo sprendimo priėmimui. Tuo pačiu, valdymo organai, net ir surinkę visą reikiamą informaciją, turi įvertinti, ar tam tikras verslo sprendimas nepadarys daugiau žalos, nei naudos¹⁰⁶.

Dar daugiau, verslo sprendimas turi atitikti tam tikrą protingumo kriterijų. Jei tam tikras sprendimas yra akivaizdžiai viršijantis protingos komercinės rizikos kriterijų, net ir išpildžius visas anksčiau nurodytas fiduciarines pareigas, valdymo organas bus patrauktas civilinės atsakomybės. Tačiau manytina, kad draudikas šiuo atveju negalėtų atsakyti atlyginti už įmonei dėl šio sprendimo padarytą žalą, nepaisant to, kad tokiam sprendimui nėra taikoma

¹⁰³ Bendrovės valdymo organų civilinė atsakomybę reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Praktikoje apžvalga, p. 37.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 metų sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-124/2014. Teismų praktika. 2014, Nr. 41.

¹⁰⁵ Bendrovės valdymo organų civilinė atsakomybę reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Praktikoje apžvalga, p. 38.

¹⁰⁶ *Ibid.*, p. 41.

verslo sprendimų priėmimo taisyklė¹⁰⁷. Tačiau pabrėžtina, jog toks požiūris yra veikiau Lietuvos Respublikos teismų sistemos aiškinimas, kadangi doktrininis verslo sprendimo priėmimo taisyklės vertinimas iš esmės prašo tik sąžiningumo ir atitinkamo rūpestingumo, surenkant ir įvertinant reikiamą informaciją sprendimui priimti.

Apibendrinus, jei valdymo organo nario ar vadovo sprendimas buvo priimtas laikantis visų nurodytų fiduciarinių pareigų, tai yra sąžiningai, laikantis imperatyvių teisės normų, surinkus ir įvertinus visą reikiamą informaciją, pripažystama, kad vadovas ar valdymo organo narys, neatliko neteisėtų veiksmų ir civilinė atsakomybė tokiu atveju nekyla. O bet koks šių pareigų pažeidimas, kuris sukelia civilinę atsakomybę, turėtų būti apsaugotas įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartimi.

5.1.4. Vadovo kaltės forma

Tačiau be abejo, visais atvejais, privalu atsižvelgti į įmonės vadovo kaltės formą. Nors įmonės vadovo kaltė ir yra preziumuojama, nustačius visas kitas civilinės atsakomybės sąlygas, šiuo atveju gali skirtis įmonės vadovo kaltės forma, priklausomai nuo jo atliktų neteisėtų veiksmų¹⁰⁸, o kaip žinia, kaltės forma yra vienas iš svarbesnių elementų, nustatant, ar tam tikras reikalavimas yra apdraustas draudimo sutartimi.

Tarkim pažeidus fiduciarines valdymo organų narių pareigas, atsakomybė kyla dviem atvejais: esant valdymo organo dideliame neatsargumui arba tyčiai. *“vadovas atsako ne dėl bet kokių jam priskirtų pareigų pažeidimo, tačiau tik dėl jo didelės kaltės, t. y. tyčios siekiant pažeisti kreditorių interesus ar didelio neatsargumo, pasireiškiančio aiškiu ir nepateisinamu aplaidumu vykdant savo pareigas, todėl paprastas atsakovo neatsargumas, susijęs su įmonės ūkinės komercinės veiklos rizika, neturėtų būti pagrindas įmonės vadovo civilinei atsakomybei CK 6.263 straipsnio pagrindu atsirasti”*¹⁰⁹. Toks pats standartas yra nustatytas ir vertinant įmonės vadovo sprendimus pagal verslo sprendimų priėmimo taisyklę - vadovo neteisėti veiksmai gali būti padaryti arba tyčia arba dideliu neatsargumu. Kaip jau minėta, jeigu bus nustatyta įmonės vadovo tyčia pažeidžiant fiduciarines pareigas, tokiu atveju

¹⁰⁷ *Ibid.*, p. 44.

¹⁰⁸ *Ibid.*, p. 62.

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 metų vasario 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012.

draudimo apsauga negalios ir įmonės vadovas turės pats susimokėti tiek už reikalavimą, tiek už gynybos išlaidas. Todėl šiuo atveju turi būti nustatytas didelis įmonės vadovo neatsargumas, tam, kad įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apsauga veiktų, kadangi šio tipo draudimo sutartyse dažniausiai tai nėra nedraudžiamasis įvykis. Šiuo atveju Lietuvos Respublikos įstatyminiame reglamentavime iškyla dar vienas klausimas. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 113 straipsnis *expressis verbis* nurodo, kad ” *Civilinės atsakomybės draudimo sutartyje nustatytais atvejais, jei draudžiamasis įvykis įvyksta dėl draudėjo ar apdraustojo didelio neatsargumo, draudikas, išmokėjęs draudimo išmoką, turi teisę išreikalauti sumokėtą sumą ar jos dalį iš draudėjo ar apdraustojo. Ši draudimo sutarties sąlyga privalo būti aptarta individualiai.*” Kitaip sakant, prieitina prie išvados, kad Lietuvos Respublikos įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse, galėtų būti nustatytas nedraudžiamasis įvykis ne tik tuomet, kada yra įmonės vadovo tyčia, tačiau ir didelis neatsargumas. Tačiau tokia sąlyga draudimo sutartyje iš esmės pakeistų įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties suteikiamos apsaugos apimtį - juk daugelis reikalavimų vadovams yra pateikiami būtent dėl to, kad jie pažeidė fiduciarines pareigas arba jų sprendimams negalėtų būti taikoma verslo sprendimų priėmimo taisyklė. Tokių atveju, manytina, kad draudėjas neapsimokėtų draustis šia draudimo sutartimi ir ji dalinai prarastų savo esmę. Todėl, kiek tai susiję su Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 113 straipsniu, nors draudikai ir turėtų galimybę nustatyti tokį nedraudžiamąjį įvykį savo sutartyje, teigtina, kad būtent šio tipo draudimo sutartyse, šis straipsnis neturėtų būti taikomas.

Tuo tarpu, kuomet kalbame apie reikalavimus kylančius iš įmonės vadovo pareigų, nustatytų imperatyviuose teisės aktų normose, pažeidimo, tarkim laiku neinicijuojant įmonės bankroto - vadovo civilinei atsakomybei kilti užtenka paprasto neatsargumo¹¹⁰. Tokį išaiškinimą pateikia ir kasacinis teismas “*civilinei atsakomybei šiuo atveju atsirasti reikalingą kaltės formą lemia tai, jog pažeista įstatyme įtvirtinta pareiga, todėl įmonės vadovo civilinė atsakomybė atsiranda esant paprasto neatsargumo jo kaltės formai*“¹¹¹. Paprastas neatsargumas šiuo atveju neturi jokių tyčios elementų, o veikiau yra kuomet įmonės vadovas nėra pakankamai rūpestingas, todėl reikalavimai kylantys iš įstatyme nustatytų pareigų pažeidimo dažniausiai bus apsaugoti įmonės vadovų civilinės atsakomybės

¹¹⁰ Bendrovės valdymo organų civilinė atsakomybę reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Praktikoje apžvalga, p. 63.

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 metų spalio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2014.

sutartimi ir draudikas atlygins visas išlaidas patirtas tiek dėl reikalavimo, tiek dėl gynybos išlaidų.

5.2. Atsakomybė kylanti iš darbo santykių

Be civilinės atsakomybės, įmonės vadovui gali kilti ir materialinė atsakomybė, kadangi tiek teismų praktikoje, tiek doktrinoje yra pripažįstama, jog įmonės vadovo teisinio statuso prigimtis yra dualistinė - jis yra tiek darbuotojas, tiek valdymo organas¹¹². Be kita ko, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad įmonės vadovas, vidiniuose įmonės santykiuose yra prilygintinas darbo teisinių santykių subjektui¹¹³. Kiek vadovo veiksmai yra susiję su vidiniais darbo santykiais, reikėtų paminėti, kad jo atsakomybė yra ribota Lietuvos Respublikos darbo kodekse numatytais maksimaliomis sumomis. Pabrėžtina, kad senas darbo kodeksas neuždraudė visiškos materialinės atsakomybės sutarčių su vadovais, tačiau naujas darbo kodeksas tokio pobūdžio sutartis yra uždraudęs. Todėl šiuo metu, draudimo mokamos išmokos suma bus tiesiogiai priklausoma nuo darbo kodekse nustatytų maksimalių materialinės atsakomybės ribų (neįskaitant gynybos išlaidas, kurias patirs įmonės vadovas). Nepaisant to, įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse dažniausiai yra nurodoma, jog ši sutartis padengia ir reikalavimus kylančius iš darbo teisinių santykių.

Tarkim draudimo bendrovės "If P&C Insurance AS" Vadovaujančių asmenų civilinės atsakomybės draudimo taisyklėse Nr. 024, pritaikytose Lietuvos Respublikos rinkai, yra nurodoma, kad draudimo apsauga galioja reikalavimams susijusiems su darbuotojais, jei nustatomi toki įvykiai kaip: neteisėtas ir nepagrįstas atsisakymas įdarbinti kvalifikuotą kandidatą; neteisėtas kvalifikuoto darbuotojo nepaaukštinimas; nepagrįstas pareigų pažeminimas, aplaidus įvertinimas, neapgalvotas perkėlimas į kitą darbą, neteisėtos drausminės baudos skyrimas; neteisėtas ir nepagrįstas atleidimas; darbuotojo apšmeižimas ar jo teisės į privatumą pažeidimas; teisės aktų dėl diskriminacijos priimant į darbą pažeidimas ir priekabiavimas darbo vietoje¹¹⁴. Atitinkamai, tai gali būti arba standartinė arba išplėstinė sąlyga įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 metų spalio 16 d. nutartis priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-177-701/2017

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 metų spalio 16 d. nutartis priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-177-701/2017

5.3. Administracinė vadovų atsakomybė

Pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 119 straipsnį, tam tikroms juridinių asmenų teisinėms formų vadovaujantiems asmenims gali kilti administracinė atsakomybė ir paskirta administracinė bauda. Atitinkamai, tam jog administracinė atsakomybė kiltų, turi būti atlikti alternatyvūs neteisėti veiksmai kaip: akcininkų susirinkimų nešaukimas nustatytu laiku, akcininkų susirinkimų rengimo tvarkos nesilaikymas, kliudymas juridinių asmenų dalyviams dalyvauti susirinkimuose bei kitų įstatuose numatytų neturtinių teisių pažeidimas. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 120 straipsnį, vadovų administracinė atsakomybė gali kilti ir tuomet, kada yra kreditorių teisių pažeidimas, o tiksliau, kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės ir tvarkos pažeidimas, pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo nepateikimas ar pavėluotas pateikimas teismui, kreditorių susirinkimų nesušaukimas įstatymuose numatytais atvejais¹¹⁵.

Tokiu atveju įmonės vadovas turi susimokėti įstatyme nustatyto dydžio administracinę baudą. Taigi kyla klausimas, ar įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties apsauga galėtų aprėpti ir tokio pobūdžio baudas, o ne vien reikalavimus. Atsakymas į šį klausimą yra teigiamas - įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo sutartyje gali būti nustatyta sąlyga, jog vadovui yra atlyginamos išlaidos, kurias jis patyrė dėl administracinių baudų, žalos atlyginimo ir bylinėjimosi administracinio proceso metu.

---

¹¹⁴ Draudimo bendrovės "If P&C Insurance AS" Vadovaujančių asmenų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės Nr. 024, p. 2, <https://www.if.lt/globalassets/lt/taisykles/civilines-atsakomybes/vadovaujanciu-asmenu-civilines-atsakomybes-draudimas-nr-024-2017-12-11.pdf>.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas 119 ir 120 straipsniai, TAR 2015-07-10, Nr. 11216.

6. Moralinė įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo rizika ir jos mažinimas

Nors įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis viena vertus suteikia vadovaujantiems asmenis galimybę lengviau vykdyti savo pareigas ir prisiimti tam tikras verslo rizikas, kurias jie kitaip bijotų prisiimti, kartu su šio draudimo paplitimu išskyla dar viena problema - įmonės vadovai turi mažiau paskatų elgtis rūpestingai, kadangi jų padaromos klaidos ir nuostoliai, kuriuos vadovas gali patirti dėl šių klaidų, yra padengiamos šia draudimo sutartimi¹¹⁶. Tai yra įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo moralinė rizika. Esant šiai draudimo apsaugai, visas rizikas, šios draudimo apsaugos apimtyje, įmonės vadovas gali perleisti draudikui, o valdybos nariams tampa ne taip svarbu prižiūrėti vadovo veiklą ar tikrinti vadovo pateikiamą informaciją¹¹⁷. Dėl šių priežasčių, tokia civilinė sutartis iš esmės sumažina prevencinę teisinės atsakomybės reikšmę. Dar daugiau, nors nukentėję asmenys ir turi daugiau šansų gauti atlyginimą už padarytą žalą, toks teisinis modelis suponuoja didesnę situacijų, kuomet išvis yra padaroma žala, kiekį. Be kita ko, tai kartu žaloja ir pačios įmonės įvaizdį, kadangi kuo daugiau ieškinių gauna vadovaujantys asmenys, tuo negatyviau į tokią įmonę žiūri visuomenė bei jos klientai¹¹⁸. Todėl akivaizdu, kad moralinės rizikos problema nėra vien moralinė - tai kartu lemia ir teisinius bei ekonominius padarinius, į kuriuos tiek draudikas, tiek draudėjas privalo atsižvelgti. Be abejo, manytina, kad didžiausia našta šiuo atveju krenta ant draudiko pečių, kadangi jis, kaip draudimo sutarties rengėjas ir juridinis asmuo vertinantis draudimo rizikos apimtį, turėtų atsižvelgti į moralines rizikas ir modeliuoti savo veikimą taip jog šios rizikos būtų minimalizuotos.

Vienas iš sprendimų būdų yra apdraustų asmenų priežiūra ir tikrinimas pačio draudiko¹¹⁹. Pagal įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartį, draudikui privaloma pranešti apie rizikos padidėjimą, dar daugiau, draudimo sutarties sąlygos ir suma gali pasikeisti, didėjant apdraustajai rizikai. Pačios rizikos nustatymas yra vykdomas dar prieš sudarant draudimo sutartį - draudikas užduoda įvairius klausimus draudėjui, gauna

---

¹¹⁶ WETERINGS, W. *Director's & Officers' liability, D&O insurance and moral hazard: more control of moral hazard by D&O insurers needed to increase the incentives of directors and supervisory board members.* European Business Law Review, 26(2), 2015, p. 7.

¹¹⁷ *Ibid.*, p. 7.

¹¹⁸ *Ibid.*, p. 8.

¹¹⁹ *Ibid.*, p. 9.

įmonės finansinius išrašus ir kitą informaciją, kuri padeda nustatyti riziką. Todėl manytina, kad ir draudimo sutarties laikotarpiu, draudikas galėtų prižiūrėti ir vertinti apdraustųjų asmenų elgesį ir praktiką, o iškilus pakankamam teisiniam pagrindui, kuomet prieš vadovą yra paduodama didelis kiekis reikalavimų, padidinti draudimo įmokas ar keisti draudimo sutartį. Jei ne draudimo sutarties laikotarpiu, tai bent nustatant tam tikrą laikotarpį, po kurio turėtų būti iš naujo peržvelgiama informacija susijusi su apdraustųjų asmenų atsakingumu ir draudiko apdraudžiama rizika. Pabrėžtina, kad draudikai dažniausiai yra tiesiogiai susiję su visais pateiktais reikalavimais bei jų administravimu, todėl tokio tipo priežiūra neatrodo sunkiai pasiekiamą, atvirkščiai, ji yra prieinama. Be kita ko, pabrėžtina, kad tai padėtų ne tik draudikams, tačiau kartu ir draudėjams bei patiems vadovams.

Tačiau, reikia pabrėžti, kad draudikai taip pat gali imtis legalių sutartinių priemonių, kurios iš esmės leistų šiek tiek sumažinti moralinę šios draudimo sutarties riziką ir tuo pačiu pateisinti šios draudimo sutarties efektyvumą ir reikiamumą iš draudiko pusės. Juk nors monitoringas ir yra techniškai įmanomas, tačiau dažnai, toks sistemingas stebėjimas gali draudikui kainuoti daugiau, nei būtų sutaupyta. Todėl draudikai šiuo atveju ieško būdų, kaip moralinės rizikos mažinimą sumažinti be sistemingų veiksnių, o veikia užkertant kelią visiškai laisvam įmonės vadovaujančių asmenų elgesiui – ir tai yra padaroma per draudimo sutarties turinį. Šios sutartinės priemonės yra kelios. Viena iš jų būtų didesnis nedraudžiamųjų įvykiu skaičius draudimo sutartyje¹²⁰, o kita yra išskaitos nustatymas tiek kalbant apie žalos atlyginimą įmonės vadovams tiek draudėjui, kuomet jis patiria žalą, dėl reikalavimo pateikto minėtiems vadovams.

Pati franšizė yra tam tikra suma, kurią reikalavimo atveju turi susimokėti pats apdraustasis – kitaip sakant tai iš esmės jau yra prevencinė priemonė, kuri verčia apdraustą asmenį, nors ir turint draudimo apsaugą, elgtis labiau rūpestingai ir atidžiai. Tarkim, draudimo sutarties kompozicija, kuomet įmonė (draudėjas) turi mokėti mažesnes draudimo įmokas, tačiau yra nustatoma pakankamai didelė išskaita iš apdraustojo, padėtų tiek draudėjui, tiek draudikui, kadangi tai suponuotų mažesnę reikalavimų kiekį apdraustajam. Tačiau tendencijos įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse ir draudiko noras kuo greičiau pradėti reikalavimo administravimą stabdo franšizės platesnį naudojimą šio draudimo srityje.

---

¹²⁰ ROMANO, R. *What went wrong with Directors' and Officers' liability insurance?* Delaware journal of corporate law, 1989, p. 4.

Pavyzdžiui Wim Weterings savo straipsnyje apie moralines rizikas kylančias dėl įmonės vadovo civilinės atsakomybės draudimo pabrėžė, kad draudikai dažnai nenori pritaikyti franšizės, kadangi jie nori kuo greičiau sužinoti apie vadovams pateiktus reikalavimus. Jeigu draudimo sutartyje šiuo atveju yra nustatoma tam tikra išskaita, draudikas bus informuotas apie reikalavimą tik tuomet, kada reikalavimo suma viršys nustatytą franšizę, tai reikštų, kad draudikas neturės galimybės tinkamai išspręsti ieškinio ir žalos atlyginimo klausimus¹²¹. Be abejo iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad tai nėra didelė problema, kadangi draudikas ar taip ar taip neturėtų atlyginti reikalavimų, kurie neperkopia franšizės barjero, tačiau tai nebūtų teisingas požiūris. Kaip jau minėta, draudikas šiuo atveju nori turėti kuo daugiau informacijos apie apdraustuosius asmenius, kiek tai susiję su reikalavimais dėl neteisėtų veiksmų, dar daugiau, net ir mažiausi reikalavimai, teismo proceso metu gali pavirsti į daug didesnius, ypač kuomet kalbame apie neprofesionaliai išpildyta gynybą. Todėl draudiko norai nuo pat pradžių administruoti net ir mažiausius reikalavimus, kurie papuola po draudimo sutarties apsauga, taip pat organizuoti teisminę gynybą, yra visiškai suprantami. Dar daugiau, doktrininio požiūriu, kontrargumentas franšizėms yra tai, jog esant tam tikrai išskaitai draudikai gali neturėti informacijos, kuri gali įtakoti rizikos apimtį¹²².

Jungtinėse Valstijose, kur ši draudimo sutartis ir yra labiausiai išpopuliarėjusi, franšizės dažniausiai yra daug didesnės nei kitose šalyse, dėl to, kad net ir pačios kompanijos turi praktiką padidinti išskaitų dydžius, tam jog jų vadovaujantys asmenys būtų atsakingesni¹²³. Manytina, kad ir Lietuvos Respublikoje, ypač didelės įmonės, kurioms netgi labai svarbu įmonės reklaminis įvaizdis, įmonės norinčios apsidrausti įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimu, turėtų draudikų prašyti mažesnių draudimo įmokų, tačiau didesnių besąlyginių išskaitų, kurias turėtų susimokėti vadovaujantys asmenys, kuriems yra pateiktas reikalavimas. Tuo tarpu Vokietijoje yra įstatyminis reglamentavimas, kuris netgi imperatyviai nustato pareigą įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartims viešosiose kompanijose naudoti franšizę - 93-2 Aktiengesetz straipsnis *expressis verbis* nurodo, kad minimali išskaitos suma įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo

---

¹²¹ *Ibid.*, p. 13.

¹²² YOUNGMAN, I. *Directors' and Officers' liability insurance Second edition A guide to international practice*. Woodhead Publishing Limited, Abington Hall, Abington Cambridge, England, 1999, p. 40.

¹²³ *Ibid.*, p. 40.

sutartyje turi būti bent 10 procentų visos padarytos žalos¹²⁴. Šios įstatyminio reglamentavimo tikslas vėlgi, yra pabrėžti vadovų atsakomybę ir užkirsti kelią nereikalingoms rizikoms¹²⁵. Teigtina, kad šiai draudimo rūšiai populiarėjant Europoje ir Lietuvos Respublikoje, panašus įstatyminis reglamentavimas turėtų būti priimtas ir europiniu arba nacionaliniu lygiu, taip užkertant kelią besąlyginiam kapitalistiniam įmonių vadovų požiūriui į pelną ir užtikrinant ne vien įmonės, tačiau ir socialinius bei moralinius interesus.

Apibendrinant, atsižvelgus į kitų jurisdikcijų pavyzdžius, moralinės rizikos mažinimas yra įmanomas pasitelkiant įvairius teisinius elementus. Kitaip sakant, tiek sudarant draudimo sutartį, tiek vykdant jau esamą, draudikas privalo atsižvelgti į visus galimus aspektus ir užkirsti kelią moralinės rizikos ugdymui korporatyviniuose santykiuose. Teigtina, kad kaip ir kitose jurisdikcijose, Lietuvos Respublikoje tiek monitoringas, tiek atitinkamų išskaitų pritaikymas įmonių vadovų civilinės atsakomybės sutartyse yra galimas ir manytina, būtų efektyvus. Ypač turint omeny tai, kad kol kas nei nacionaliniu, nei europiniu lygmeniu, nėra imperatyvių įstatymų, kurie adresuotų moralinės rizikos problemas kylančias iš šios draudimo sutarties.

---

¹²⁴ WETERINGS, W. *Director's & Officers' liability, D&O insurance and moral hazard: more control of moral hazard by D&O insurers needed to increase the incentives of directors and supervisory board members.* European Business Law Review, 26(2) , 2015, p. 14.

¹²⁵ *Ibid.*, p. 14.

IŠVADOS

1) Draudėjų ir apdraustųjų sąvokos yra labai svarbios įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties dalys. Šiuo atveju, kiek tai susiję su draudėju ir jo dukterinėmis įmonėmis šioje draudimo sutartyje, darytina išvada, kad turėtų būti laikomasi ekonominio tyrimo metodo, nustatant, ar tam tikra dukterinė įmonė turėtų būti įtraukta į šią draudimo sutartį. Tuo tarpu apdraustieji asmenys šioje draudimo sutartyje, turėtų būti nurodyti ne individualiuose sąrašuose, o blanketiniu metodu, įtraukiant ne vien *de jure* vadovaujančius asmenis, tačiau ir *de facto* asmenis atliekančius vadovaujančių asmenų pareigas.

2) *Uberrimae fidei* principo pritaikymas įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartyse yra būtinas, tam, jog draudikui būtų tinkamai atskleista visa informacija reikalinga rizikai įvertinti. Teigtina, kad išvengti problematiškų situacijų, draudikas privalo parengti tinkamą klausimyną, per kurį bus atskleista visa svarbiausia informacija, o draudėjas šiuo atveju yra ginamas tik tiek, kiek jo informacijos nuslėpime nėra tyčios.

3) Draudžiamieji įvykiai šioje draudimo sutartyje apima vadovaujančio asmens neteisėtus veiksmus, vykdamt savo pareigas įmonėje. Tačiau apsauga kaip tokia galioja tiek reikalavimų atlyginimui, tiek gynybos išlaidų padengimui. Gynybos išlaidų atlyginimas šiuo atveju turėtų priklausyti nuo reikalavimų, kurie yra šio draudimo objektas – neteisingas sutarties suformulavimas gali reikšti didesnę rizikos apimtį draudikui. Pati draudimo apsauga yra suskirstyta į tris dalis ir šios dalys dažniausiai nesikeičia, nepriklausomai nuo jurisdikcijos, kurioje veikia draudimo sutartis.

4) Vadovams gali kilti įvairi atsakomybė. Civilinės atsakomybės tarp bendrovės ir vadovų klausimas yra išspręstas pakankamai plačiai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Atitinkamai, jei įmonės vadovas pažeidžia įstatymu nustatytas pareigas ir jo neteisėtoje veikoje nėra tyčios, pateikus reikalavimą vadovui, suveikia įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimas. Lygiai taip pat, esant vadovo materialinei atsakomybei darbo santykiuose ar administracinei vadovo atsakomybei, esant tinkamoms draudimo sutartyje numatytoms sąlygoms, reikalavimai dėl tokios atsakomybės bus padengti draudimo sutarties apsauga.

5) Įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis gali sukelti tam tikras moralines rizikas, kurios yra problematiškos tiek socialiniu, tiek teisiniu lygmeniu. Draudikai, norint sumažinti šių moralinių rizikų lygį, turėtų arba atlikti apdraustų asmenų priežiūrą arba draudimo sutartyse nustatyti atitinkamo dydžio franšizę, kuri atgrasytų vadovaujančius asmenis elgtis nerūpestingai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-226.
2. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-07-31, Nr. 64-1914.
3. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003-10-08, Nr. 94-4246
4. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *TAR* 2015-07-10, Nr. 11216.
5. Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas, *Valstybės žinios*, 2001-11-28, Nr. 99-3516

II. Specialioji literatūra

1. KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Monografija. Vilnius: Justitia, 2007.
2. PAOLINI, A., NAMBISAN, D. *Directors' and Officers' liability insurance*. Infroma Law, 2008.
3. YOUNGMAN, I. *Directors' and Officers' liability insurance Second edition A guide to international practice*. Woodhead Publishing Limited, Abington Hall, Abington Cambridge, Engalnd, 1999.
4. WETERINGS, W. *Director's & Officers' liability, D&O insurance and moral hazard: more control of moral hazard by D&O insurers needed to increase the incentives of directors and supervisory board members*. *European Business Law Review*, 26(2), 2015.
5. ZAVECKAS, K. *Uberimae fidei principio turinys draudimo sutartiniuose teisiniuose santykiuose*. *Jurispundencija*, 2007.
6. ROMANO, R. *What went wrong with Directors' and Officers' liability insurance?*. *Delaware journal of corporate law*, 1989.

7. MERKIN, R. *Directors' and officers' insurance and the global financial crisis*. University of Southampton, 2009.
8. QUINLAN, M., BYRNE, A. *D&Of insurance: Recent Developments*. AAR Insurance & Reinsurance Forum, 2008.
9. BAKANAUSKAS, E. *Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsnyje pateiktos patronuojančios ir dukterinės bendrovės sampratos analizė*. Teisė, vol. 115, p. 70-85, 2020.

III. Teismų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų spalio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-427/2013.
2. Bendrovės valdymo organų civilinė atsakomybė reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Praktikoje apžvalga.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 metų lapkričio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-444/2009. Teismų praktika, 2009, Nr. 32.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 metų . liepos 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2010.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 metų . kovo 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011. Teismų praktika. 2011, Nr. 35.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 metų . vasario 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 metų . lapkričio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-444/2009. Teismų praktika. 2009, Nr. 32.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 metų . kovo 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011. Teismų praktika. 2011, Nr. 35.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų . balandžio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2013.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 metų . sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-124/2014. Teismų praktika. 2014, Nr. 41.

11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 metų . birželio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-298/2006.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 metų . balandžio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-210-611/2015.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 metų . spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-177-701/2017.

IV. Kiti šaltiniai

1. UAB Prokopius Vadovų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės,
<https://prokopius.com/wp-content/uploads/2019/11/prokopius-vadov-ca-draudimo-taisykls.pdf>.
2. Draudimo bendrovės "If P&C Insurance AS" Vadovaujančių asmenų civilinės atsakomybės draudimo taisyklės Nr. 024,
<https://www.if.lt/globalassets/lt/taisykles/civilines-atsakomybes/vadovaujanciu-asmenu-civilines-atsakomybes-draudimas-nr-024-2017-12-11.pdf>.

SANTRAUKA

Įmonių vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartis yra viena iš sparčiausiai augančių draudimo sutarčių tipų visoje Europoje, nors Lietuvoje ji nėra tokia sena, kaip kitose šalyse, kuriose jau yra išvystyta pakankamai plati doktrina bei praktika dėl šių tipo sutarčių. Atitinkamai, ši draudimo sutartis yra pakankamai kebli, kadangi yra aktualūs ne vien draudimo teisės klausimai, tačiau kartu ir vadovaujančių asmenų atsakomybės klausimai. Šiame darbe yra supažindinama su pagrindiniais įmonių vadovų civilinės atsakomybės klausimais, koncentruojantis į pagrindinius šios draudimo sutarties bruožus ir problematiką, tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu. Analizuojant tiek Lietuvos, tiek kitų šalių doktrininis šaltinius bei kartu lyginant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką dėl vadovų civilinės atsakomybės, yra apibūdinami pagrindiniai šios draudimo sutarties aspektai ir pateikiamos tam tikros išvados, kurios galėtų būti pritaikytinos ir Lietuvos draudimo sutarčių teisėje, įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutartims veikiančioms Lietuvoje. Plačiausiai yra aptariama įmonės vadovų civilinės atsakomybės draudimo sutarties draudėjai bei apdraustieji, draudimo teisės pritaikytini principai, dažnai pasitaikantys draudžiamieji bei nedraudžiamieji įvykiai, vadovų atsakomybės klausimai bei moralinė rizika, kuri ateina kartu su šio tipo draudimo sutartimi. Be kita ko, vertinamos išvardintų aspektų sukeltos problemos ir pateikiami šių problemų sprendimo būdai, kaip antai dukterinių įmonių įrašymo į draudimo sutartį, vadovų kaltės formos, reikalavimo sąvokos apibrėžimo ir pareiškimo reikalavimo kriterijaus bei moralinės rizikos, kuri suponuoja per daug laisvą įmonės vadovų elgesį, problemos.

SUMMARY

Civil Liability Insurance Contract of a Company Manager

Civil Liability Insurance Contract of a Company Manager is one of the fastest growing types of insurance contracts in Europe, although in Lithuania it is not as old as in other countries, where a sufficiently broad doctrine and practice regarding these types of contracts has already been developed. Accordingly, this insurance contract is complicated, because its issues are relevant not only in light of insurance law, but also because of issues, that are faced because of Directors' and Officers' liability. This paper introduces the main issues of civil liability of company managers, focusing on the main features of this insurance contract both nationally and internationally. Analyzing the doctrinal sources of both Lithuania and other countries and comparing it with the case law of the Supreme Court of Lithuania on civil liability of managers, the main parts of this insurance contract are described and certain conclusions that could be applied to Lithuanian insurance contracts, mainly Directors' and Officers' liability insurance contracts, are presented. Policyholders and the insured, insurance law principles that should be applied, common insured and non-insured events, executive liability issues, and moral hazards are discussed more widely. Among other things, the problems caused by the listed aspects are assessed and solutions are provided, such as the inclusion of subsidiaries in the insurance contract, the form of fault of managers, the definition of the requirement and the requirements' on claims made basis and the problem of moral hazard, which presupposes too much free behavior by company executives.